

השבת בישראל כהלכתה

- בו יבואר כי שמירת שבת הוא יסוד קדושת ישראל וטהרתן.
- גם יבואו בו דברי התעוררות לבאר גודל הפגם והנזק המגיע לנפש וגוף האדם הנכשל בהם ח"ו, ושכר הגדול המעותד בזה ובבא של שומרי שבת.
- גם הוספנו בו קונטרס שמירת שבת כדת (ליקוטי דינים השכיחים להלכה ולמעשה).
- עוד הוספנו קונטרס סיפורי צדיקי ישראל, סיפורים נפלאים מצדיקים וקדושים מאורי עליון בענין קדושת השבת. ותועלת היוצא מקריאת סיפורי קדושי עליון היא כתובה בספרן של צדיקים, שמאיר לבות בני אדם ברשפי אש שלהבת י"ה, להתחזק ולבטוח ביוצרנו ובוראנו ולכסוף ולהשתוקק ולהתנגע עד כלות הנפש להתדבק באדון כל יצורים מלך מלכי המלכים הקב"ה.
- כ"ז לקטתי בעזר צורי וגואלי מדברי חז"ל בשי"ס בבלי וירושלמי, מדרשים זוה"ק תיקונים וספרי הראשונים, ומספרי מוסר מגדולי האחרונים זל"ה, ודבריהם הקדושים חוצבים בלהבת אש, מלהיבים נפש האדם לשמור מאד לברוח ולהסתלק אפילו מן הספק, כאשר יראה הרואה בפנים הספר.
- תקותי כי דבריהם הקדושים יעשו רושם בלבות בני ישראל, וזה יהי פרי עמלי להסיר המכשלה הזאת מבתי בני ישראל בכל מקום שהם.

— ברוקלין, יצ"ז —
שנת תשמ"ב —
יצא לאור ע"י חברה מזכי הרבים

התוכן לספר השבת בישראל כהלכתה

פרק	עמוד
א	עונש המחלל קדושת השבת
ב	כבוד שבת ושכר הגדול של שומרי שבת
ג	בגדי שבת
ד	זכרון יום השבת כל השבוע
ה	לימוד בהלכות שבת
ו	קבלת שבת
ז	מצות ת"ת בשבת
ח	שמירת שבת כדת ליקוטי דינים השכיחים, להלכה ולמעשה
ט	מו

קביעת פסק הלכה לנהוג כשיטת ר"ת *

מודעה רבה לאורייתא.

בוועד אסיפת הרבנים שהתקיימה אור ליום ד' סדר טהרה ד' ניסן תשי"ד לדון בדבר פרצת שמירת שבת קודש היינו זמן הדלקת נרות בעש"ק וזמן היתר מלאכה כמוצ"ש"ק, אחר שנשאו ונתנו בדבר בפלול הלכה באו לידי מסקנא בהחלטה גמורה ופסק הלכה על פי חו"ד עפ"י דתוה"ק אשר זמן הדלקת נרות בעש"ק יהי רבע שעה (15 מינוט) קודם שקיעת החמה של יום עש"ק, וזמן היתר מלאכה כמוצאי שבת קודש היא 72 מינוט מזמן השקיעה של מוצאי שבת קודש. לזה באנו הח"מ לפרסם את אשר מצאנו על פי דעת תורה הקדושה, והשי"ת יהי בעזרו לשמור את השבת כהלכתו ובזכות זה נזכה לגאולה שלימה בקרב ולראות בשמחתן של ישראל וישועתן.

הקי יזאל טייטלברג

* שיטתו האיתנה של רבינו לנהוג כשיטת ר"ת לא יצויר בחרט עלי גליון, וממש הרעיש עולמות נגד המקילים לעשות מלאכה כמוצ"ש"ק קודם ע"ב מינוט מזמן השקיעה. ועוד בשנותיו האחרונות קודם שנפל למשכב, אמר כ"פ שברעחו עוד לבאר באריכות להחזיק כשי"ת, אלא שלא הי' לו עוד פנאי לזה, וצאנונו נשחכו המאורות ולא זכינו לזה.

הכרוז הזה יצא עוד טרם התסידות התאה"ר, והצטרפו אליו כל גדולי הרבנים דניו יארק רבתי.

מודעה רבא לאורייתא

בוועד אסיפת הרבנים שחתקיימא אור ליום ד' סדר טהרה ד' ניסן תשי"ד לדון בדבר פרצת שמירת שבת קודש היינו זמן הדלקת נרות בעש"ק וזמן היתר מלאכה כמוצ"ש"ק, אחר שנשאו ונתנו בדבר בפלול הלכה באו לידי מסקנא בהחלטה גמורה ופסק הלכה על פי חו"ד עפ"י דתוה"ק אשר זמן הדלקת נרות בעש"ק יהי רבע שעה (15 מינוט) קודם שקיעת החמה של יום עש"ק וזמן היתר מלאכה כמוצאי שבת קודש היא 72 מינוט מזמן השקיעה של מוצאי שבת קודש. לזה באנו הח"מ לפרסם את אשר מצאנו על פי דעת תורה הקדושה והשי"ת יהי בעזרו לשמור את השבת כהלכתו ובזכות זה נזכה לגאולה שלימה בקרב ולראות בשמחתן של ישראל וישועתן.

יזאל טייטלברג אבדוקיק קאסטאר
 יוזא פריילענדער אבדוקיק לוסקא
 יוסף פאנצס אבדוקיק דעס
 יוסף משה מינערלס אבדוקיק אויאהאר
 יוסף גרינוואלד אבדוקיק פאפא
 יוסף אלף הכהן טייטלער אבדוקיק
 ספרדאהעלי
 יהוקאל רוטנער אבדוקיק טאקביט
 יעקב טביל לעבאוויטש ראבדוקיק קאפויל
 יצחק באיר הכהן ראפאפארט ראבדוקיק
 פראג
 יצחק אייזיק אייכענשטיין אבדוקיק
 קישינא
 יצחק טענען אבדוקיק בעליץ
 יקותיאל יוזא היילפערן ראבדוקיק נאנאט
 יקותיאל יוזא הילברשט אבדוקיק
 בארדינא
 יסתר דוב הלוי אבדוקיק האדזשולאוו
 יחיאל שפירא אבדוקיק בלוזשניץ
 לוי יצחק גרינוואלד אבדוקיק בצלים

יחנא מנדל רובין אבדוקיק מוצאי
 מרדכי גרשון פאלאכער רב מסאוויק
 משה טייטלבוים אבדוקיק סיגעט
 משה הלוי הורוויץ אבדוקיק נח ישראל
 מאסטאן
 משה ארי' לאה הרב מטצעמעוואר
 משה יוסף רובין אבדוקיק קאמפאלונג
 משה גרשלאס הרב בספרדאהעלי
 משה יעקב בעק אבדוקיק אפשא
 נפתלי הערצקא העניג אבדוקיק סארמאט
 נפתלי גראס אבדוקיק בארבעסט
 רפאל בלום ראבדוקיק קאטו
 רפאל הילברשט אבדוקיק באנוב
 שלום קרוין-אבדוקיק אוואהארי
 שלמה זלמן פירושאן אבדוקיק סעניקא
 שמואל אברהם זעלפענרדיך-ראבדוקיק
 טטאקאוו
 יסכה בונים גרינבוים ראבדוקיק פודעכטורג
 טבעוז ישראל פאנצן אבדוקיק-מאפראן

יזאל טייטלבוים אבדוקיק קאסטאר
 יוזא פריילענדער אבדוקיק לוסקא
 יוסף פאנצס אבדוקיק דעס
 יוסף משה מינערלס אבדוקיק אויאהאר
 יוסף גרינוואלד אבדוקיק פאפא
 יוסף אלף הכהן טייטלער אבדוקיק
 ספרדאהעלי
 יהוקאל רוטנער אבדוקיק טאקביט
 יעקב טביל לעבאוויטש ראבדוקיק קאפויל
 יצחק באיר הכהן ראפאפארט ראבדוקיק
 פראג
 יצחק אייזיק אייכענשטיין אבדוקיק
 קישינא
 יצחק טענען אבדוקיק בעליץ
 יקותיאל יוזא היילפערן ראבדוקיק נאנאט
 יקותיאל יוזא הילברשט אבדוקיק
 בארדינא
 יסתר דוב הלוי אבדוקיק האדזשולאוו
 יחיאל שפירא אבדוקיק בלוזשניץ
 לוי יצחק גרינוואלד אבדוקיק בצלים

בדה החתימות ע"פי א"ב

אברהם בלכה כיץ אבדוקיק דיסקא
 אברהם קליין אבדוקיק טארנאט
 אלעזר שפירא אבדוקיק קיזיאוט
 אלעזר זויבערמאן אבדוקיק לארדינא
 אלטר יצחק האגשאל אבדוקיק לאנוס
 אלכסנדר אש'ר באנאר אבדוקיק טארקוב
 וראבי"ד זקיק פנצס
 דאל ליכטנשטיין אבדוקיק קראנא
 דמים מאיר יהואל שפירא אבדוקיק נאראל
 דניאל דוב קאהן דוביץ וקיק פנצס
 דניאל דייס ליפא טייטלבוים אבדוקיק
 נירבאטור
 הרבה טביל נאטליב אבדוקיק טיטקאלץ
 ישענא טעניף ראבי"ד זקיק בודאפעסט
 יחזקאל גרינוואלד אבדוקיק חוסט
 יוסף כיץ אבדוקיק טאמבאטהעלי

ספר

השבת בישראל כהלכתה

פרק א

עונש המחלל קדושת השבת

(מש"ס, ומדרשים, זוה"ק, והפוסקים)

- א) נשים מתות ילדות בעון שמכבסות צואת בניהם בשבת (שבת ל"ב).
- ב) בעון חילול שבת היה רעה רבה, ובהמה כלה, ובני אדם מתמעטין (שבת ל"ג).
- ג) אין הדליקה מצויה אלא במקום שיש חילול שבת (שבת ק"ט).
- ד) לא חרבה ירושלים אלא בשביל שחיללו בה את השבת (שם).
- ה) רשב"י כד הוה חמוי לאימיו משתעיא סגין בשובתא הוה אמר לה אימא שובתא היום (ירושלמי שבת ט"ו, ג').
- ו) מקבלין קרבנות מפושעי ישראל כדי שיחזרו בתשובה חוץ מן המומר, והמנסך יין, והמחלל שבת בפרהסיא, אלמא ע"ז ושבת כי תדדי נינהו (עירובין ס"ט).
- ז) שבת חמירא ולא אתי לולולוי בה (ביצה ל"ו).
- ח) בע"ש לא היו מתענין מפני כבוד השבת קו"ח בשבת עצמה (תענית כ"ז).
- ט) יכול יהא כבוד אב ואם דוחה שבת, ת"ל איש אמו ואביו תיראו ואת שבתותי תשמורו (יבמות ה').

- (ז) ליראה את די אלקיך כל הימים אלו שבתות וי"ט (יבמות צ"ג).
- (זא) המטיל אימה יתירה בתוך ביתו סוף בא לחילול שבת (גיטין ו').
- (זב) בהני תלת מילי נחתי בעלי בתים מנכסיהון, דסיירי נכסייהו בשבתא, ודקבעי סעודתייהו בשבתא בעידן בי מדרשא (גיטין ל"ה).
- (זג) נהר סמבטיון מוכיח על שמירת השבת (סנהדרין ס"ה).
- (זד) חסידים הראשונים לא היו משמי אלא בדי בשבת שלא יבאו נשותיהן לידי חילול שבת (נדה ל"ח).
- (זו) כל מי שאינו משמר את השבת אצלכם [בעוה"ז] ברצונו כאן הוא משמר אותו בעל כרחו (ב"ר י"א י').
- (זז) אם יבאו עכו"ם ויאמרו לכם למה אתם עושים את יום השבת, אמרו להם ראו שאין המן יורד בשבת (שמו"ר כ"ה מ"ו).
- (זח) אמר המן אם אתה מבקש לעקור אותם [ישראל] עקור את השבת ובטל אותה ואח"כ אתה מכלה אותם (אסתר רבה ז').
- (זט) טור שמעון חרב משום שהיו משחקין בכדור בשבת (איכ"ר בי ג').
- (י) חילול שבת אחד מגי עונות שמגלגלין בהם על עושיהן את כל העונות (מדרש תנאים דברים ה').
- (יא) לא חרבה ירושלים עד שהעלימו עיניהם מן השבת (מדרש תנאים דברים ה').
- (יב) המחלל שבתות אע"פ שיש בידו תורה ומע"ט אין לו חלק לעוה"ב (אדר"נ פכ"ו).
- (יג) אם חללתם השבת מעלה אני עליכם כאילו חללתם כל המצות (מד"ר שמות פכ"ה).
- (יד) המחלל את השבת מעיד לפני מי שאמר והי העולם שלא ברא עולמו בששה ימים ולא נח בשביעי (מכילתא פי יתרו).

השבת בישראל כהלכתה

(כד) המחלל השבת מאכילין אותו גחלי רתמים (פענח רזא).

(כה) עונש המחלל כפול (מדרש תהלים מ"ז צ"ב).

(כו) ישראל שלא שמר שבת בעוה"ז אי"ל מנוחה לעולם, וממונה אחד מוציא גופו ומכניס אותו לגיהנם לעין הרשעים, ונשמתו אי"ל מנוחה באור גיהנם, וכשיוצא שבת אותו ממונה מחזיר הגוף למקומו ונוזקים כ"א לעצמו (מדרש מובא במעבר יבק, שפתי רננות סי' ל"ט).

(כז) ע"י חילול שבת נתפורנו בגלות (תדבאר פי כ"ו).

(כח) מעשה באחד שרכב על סוס בשבת והביאוהו לב"ד וסקלוהו, לא מפני שראוי לכך אלא שהשעה צריכה לכך (יבמות צ' סנהדרין מ"ו).

(כט) כ"ז שאדם מכבד אביו ואמו אין חטא של חילול שבת ולא שאר שום חטא בא על ידו (תדבאר כ"ו).

(ל) מעשה באדם אחד שהי"ל פרה וחורשת בכל יום וכשהגיע יום השבת מניח אותה, לימים ירד אותו הצדיק מנכסיו והוצרך למכור השור לעכו"ם, וכשהגיע יום השבת לא רצה השור לחרוש כמנהגו גם אחר שהכהו העכו"ם מכות רבות ורעות מקודם, בא לו העכו"ם לישראל המוכר שיטול את שורו, מיד הבין הצדיק ולחש לתוך און השור שמעכשיו הוא ברשות העכו"ם וחובה עליו לעשות מלאכת בעד"ב גם בשבת ומיד עמד מוכן לעשות מלאכתו, העכו"ם חשש שמא מעשי כשפים ולא הניח הצדיק עד שהגיד לו כל המאורע, כיון ששמע העכו"ם כך נבהל ונודעזע ונשא ק"ו בעצמו ואמר, מה זאת שאין לה לא דעת ולא תבונה הכירה את בוראה, ואני שבראני הקב"ה בצלמו ובדמותו ונתן לי דעה וכינה לא יהי ראוי לי להכיר את בוראי, מיד חזר ליר"ש וזכה ללמוד תורה ונקרא ר' חנינא בן תורתא (פסיקתא דר"כ פכ"ד, מדרש עשה"ד).

(לא) מתוך שלא מיחה ר' אלעזר בן עזריי על חילול שבת הנעשה ע"י בהמתו של שכינתו נקרא על שמו, והושחרו שיניו מפני התעניות (שבת נ"ד, ביצה כ"ג, וירושלמי שם).

(לב) המחלל את השבת אי"ל מחילה לעולם (מדרש תנאים דברים ה').

(ג) המחלל את השבת כעושה כל רע (שם).

(ד) בעוה"ז אדם הולך ללקוט תאנים בשבת אין התאנה אומרת כלום, אבל לעת"ל אם אדם הולך ללקוט תאנה בשבת היא צווחת ואומרת שבת היום (מדרש שוה"ט תהלים ע"ג).

(ה) חד דוכתא אית בגיהנם לאלין דקא מחללי שבתא (זוה"ק הקדמה י"ד).

(ו) כל המחלל שבת בזדון אי"ל הרמת ראש עד שיעשה תשובה (אותיות דר"ע, אותיות קמנות א').

(ז) המחלל שבת אע"פ שיש בידו תורה ומעש"ט אי"ל חלק לעולם הבא (אדר"נ פכ"ו).

לחלן מסי זוה"ק:

(א) אם אדם מבעיר אש בשבת הקב"ה אומר אני כביתי האש שלא יתוקד ואתם מוקדים אותו אתם תתוקדין בגיהנם (תיקוני זוהר תי כ"ד, ס"ט).

(ב) אם מקיים מצות שבת הוא בצלמנו ואם לאו אי"ל חלק בזרע ישראל (שם תיקון כ"ז פ"ג).

(ג) אם אין ישראל שומרים השבת נאמר בהם "שלח תשלח" שני גירושין (תק"ז תי ו' כ"א).

(ד) כל אלו שמחללים שבתות ומועדים בפרהסיא ואינם חוששין לכבוד בוראם, כמו שלא שמרו את השבת בזה העולם, כך אינם שומרים אותו בעולם ההוא, ואין להם מנוחה בגיהנם, ר' יהודא אומר שומרים אותו שם בעל כרחך (ה"ב ק"ג).

(ה) אלו הרשעים שלא שמרו את השבת לעולם אין אש הגיהנם שוכך מהם, וכל הרשעים שבגיהנם שואלין עליהם מה נשתנו אלו, מלאכי הדין משיבים להם אלו הם רשעים שכפרו בהקב"ה ועברו על התורה כולה בשביל שלא שמרו את השבת, והרשעים כולם יוצאים ממקומם לראות בהם, ומלאך אחד מכניס גופותיהם של אותם מחללי שבת לתוך הגיהנם לעיניהם של שאר

השבת בישראל כהלכתה

ט

הרשעים ורואים שתולעתם לא תמות ואשם לא תכבה, וכל הרשעים מסבין אותו ומכריזין זה הוא פלוני הרשע שלא חשש לכבוד בוראו כפר בהקב"ה ובכל התורה, אוי לוי, טוב היי לו שלא נברא, ושלא יבא לדין זה ולבושה זאת (ח"ב קנ"א).

ז) כמו שאדם מקבל את הנר"ן היתרים בע"ש בסכר פנים בעונג ובשמחה, כך מקבלים בעולם ההוא את הנר"ן שלו כשיוצא מן העולם (תק"ז תי ו' כ"ג).

ז) השבת מכובד מכל שאר המועדים (ח"ב פ"ח).

ח) רוח שנקרא נגע ממונה על כל השולחנות שלא סדרו אותם בשבת בתענוגים כראוי (ח"ב רס"א).

ט) מי שיש לו יכולת לעשות ענג שבת ואינו עושה נהפך לו ענג לנגע צרעת (תק"ז תי כ"א, נ"ח, וח"ג רע"ג).

י) עמלק בא על ישראל על שלא שמרו את השבת (זוה"ח בשלח ל"ז).

יא) הגורע עונג שבת כאילו גזל את השכינה (תק"ז תי רא, נ"ט).

יב) המוציא בשבת מרה"י לרה"ר גרים לשכינתא למהוי תהו ובהו חשך ותהום (תק"ז ת"ק ל' ע"ג).

יג) מאן דמחלל שבת אינו משומר מהקב"ה (תק"ז בהקדמה י"ב).

יד) המשקר בשבת כאילו משקר בכל התורה (ח"ב צ).

טו) אלו שאין עושים תוסי' לשבת ויו"ט אם הוא חכם חכמתו מסתלקת, ואם הוא עשיר עשרו מסתלק ממנו, והברכה נמנעת ממנו (תק"ז תי י"ט, ל"ח).

טז) המתענה בשבת ראוי לקללה ועונש, אלא כיון שיושב בתענית לתעניתו קורעין לו גזר דינו (ח"ב ר"ז).

יז) אוי לו לאדם שאינו משלים את הסעודות בשבת (ח"ב פ"ח).

יח) כל האמונה בסעודת שבת מצווי' (ח"ג רפ"ח).

השבת בישראל כהלכתה

י

(ט) הגורע מסעודת שבת עונשו גדול (ח"ב פ"ה).

(כ) הגורע חד סעודה בשבת מיתחזי פגימותא לעילא ומראה עצמו דלאו מבני היכלא דמלכא הוא, דלאו מזרעתא קדישא הוא ניהבין עליה חומרא דתלת מלין דינא דגיהנם (ח"ב פ"ה).

(כא) כששלחנו לא נסדר בתענוגים כראוי דוחים אותו אל הסט"א (ח"ב רנ"ב).

(כב) כיון שיוצא השבת כחות הסט"א יוצאין בחפזון ומשוטטים בעולם ורוצים לשלוט על עם ישראל, ולכך תקנו שיר של פגעים, וכיון שהם רואים את ישראל בתפלה ואומרים שיר זה ומבדילין בתפלה ומבדילין על הכוס הם פורחים מהם והולכים אל המדבר (ח"א י"ד).

(כג) כיון שיוצא השבת כל כחות הסט"א משוטטים והולכים בעולם ואש הגיהנם מתחיל ללהט (ח"א מ"ח).

(כד) בשעה שישראל אומרים ויהי נועם במוצי"ש כל הרשעים שבגיהנם אומרים אשריכם ישראל (ח"ב רז).

(כה) שבת שמא דקוב"ה כמבואר בזוה"ק שמות פ"ח. וע"כ אסור להזכירו במקום שאסור לדבר ד"ת, וידעתי ממדקדקים במעשיהם שנוהרו להזכיר שם שבת ללא צורך (בני יששכר מאמר א' או א').

(כו) בסי' רוח חיים (להרמח"פ זצ"ל) סי' פ"ד דלפמ"ש הרב חסל"א דלפי הזוה"ק הנ"ל גם שבת אין לומר במקום מטונף, לפי"ז צ"ל שב"א במקום שב"ת, ואי"ה מעתה אה"י נזהר גם בשם שבת לומר שבא בל"נ, עכ"ל (שד"ח פאה"ש כללים מערכת א' סי' ק').

(כז) על גי' עבירות נשים מתות בשעת לידתן וכו' ועל שאין זהירות בהדלקת הנר (שבת ל"א).

(כח) השבת וע"ז כל אחת משתייהן שקולה כנגד שאר כל מצות שבתורה, והשבת היא האות שבין הקב"ה ובינינו לעולם לפיכך כל העובר על שאר המצות הרי הוא ככלל רשעי ישראל אבל המחלל שבת בפרהסיא הרי הוא כעובד ע"ז כנכרי לכל דבריהם (רמב"ם ה' שבת פ"ז הט"ו).

עוד פרפראות בענין המקיל בקדושת השבת

כט) מומר לדבר אחד לא הוי מומר לכל התורה ואין שחיטתו נבילה, אולם מומר לחלל שבת הריהו מומר לכל התורה ושחיטתו נבילה ויינו יין נסך (חולין ה'. או"ח שפ"ה ס"ג, יור"ד סי' גי וקי"ט).

ל) מה שמצוי בזה"ז שריפות רח"ל הכל בשביל חילול שבת (סי' פרי שבת מוכא במנח"ש ע"ב י"ג).

לא) מומר לחלל יו"ט הוי מומר לכה"ת כולה כמו מחלל שבת, וכ"ש מומר לחלל יוה"כ (דע"ת הי שחיטה סי' בי ס"ק כ"ט בשם רדב"ז, תשו' הר"ש, זוה"ק, א"ז הגדול בשם הגאונים).

לב) י"א דדין מחלל שבת בפרהסיא גם בפירסום בעלמא סגי גם בפחות מעשרה (פלתי בשם רמב"ם ומרדכי ושו"ת מהר"א יור"ד סי' ב') ועכ"פ בידוע לעשרה אין להקל (דע"ת סי' בי ס"ק לי ביור"ד, ומנח"ש ע"ב מ"ו).

לג) המחלל שבת הרי הוא רחוק מן החיים ונסגר לפניו הפתח להכנס לעוה"ב, (מנח"ש ע"ב י"ח בשם מדרש).

לד) מקום אחד יש בגיהנם לאלו שמחללין שבת כיון שהוא הדליק נר קודם זמנו ממונה יש בגיהנם שבמוצ"ש מדליק תחלה אותו מקום ואומר "מקום זה הוא של פלוני" וכל הרשעים שבגיהנם עוזרים לו להדליק אותו מקום (זוה"ק במדבר רמ"ז).

פרק ב

כבוד שבת ושכר הגדול של שומרי שבת

(מש"ס, מדרשים, זוה"ק, והפוסקים)

- (א) כל המקיים גי סעודות בשבת ניצל מני פורעניות, מחבלו של משיח, ומדינה של גיהנם, וממלחמת גוג ומגוג (שבת ק"ח:).
- (ב) כל המענג את השבת נותנין לו נחלה בלי מצרים (שם).
- (ג) כל המענג את השבת נותנין לו משאלות לבו (שבת ק"ח:).
- (ד) כל המשמר שבת כהלכתה אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו (שם).
- (ה) אלמלי שמרו ישראל שבת ראשונה לא שלמה בהן אומה ולשון (שם).
- (ו) אלמלי משמרין ישראל שתי שבתות כהלכתן מיד נגאלין (שם).
- (ז) ברכת די היא תעשיר זו ברכת שבת (ירושלמי ברכות בי ח').
- (ח) מאן דיזיף שבתא פרעיי שבתא (שבת ק"ט:).
- (ט) עשירים שבשאר ארצות כמה הן זוכין, בשביל שמכבדין את השבת (שם).
- (י) מפני מה תכשיל של שבת ריחו נודף, א"ל תכלין אחד יש לנו ושבת שמו שאנו מטילין לתוכו וריחו נודף, א"ל תן לנו הימנו, א"ל כל המשמר את השבת מועיל לו (שם).
- (יא) כל המתפלל בער"ש ואומר ויכולו בי מלאכי השרת המלווין לו לאדם מניחין ידיהן על ראשו ואומרים לו וסר עונך (שבת ק"ט:).
- (יב) בי מלאכי השרת מלווין לו לאדם בער"ש מביה"כ לביתו אחד טוב ואחד רע, וכשבא לביתו ומצא נר דלוק ושלחן ערוך ומתתו מוצעת מלאך טוב אומר יה"ר שתהא לשבת אחרת כך ומלאך רע עונה אמן בעל כרחו (שם).

השבת בישראל כהלכתה

יג

- (יג) כל המתפלל בער"ש ואומר ויכולו מעלה עליו הכתוב כאילו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית (שם).
- (יד) א"ל הקב"ה לישראל בני לוו עלי וקדשו קדושת היום והאמינו כי ואני פורע (ביצה ט"ז).
- (טו) כל מזונותיו של אדם קצובים לו מר"ה ועד יום הכיפורים חוץ מהוצאות שבתות (ביצה ט"ז).
- (טז) נשמה יתירה נותן לו הקב"ה לאדם ער"ש ולמוצי"ש נוטלין אותה הימנו (שם).
- (יז) אילו היו ישראל משמרין שבת אחת כתיקונה מיד הו' בן דוד בא (ירושלמי תענית א' א').
- (יח) לא דומה אור פניו של אדם כל ימות החול כמו שהוא דומה בשבת (ב"ר י"א, ב').
- (יט) בקש הקב"ה לגנוז האורה וחלק כבוד לשבת (שם).
- (כ) אברהם שאין כתוב בו שמירת שבת ירש את העולם במדה, אבל יעקב שכתוב בו שמירת שבת ירש את העולם שלא במדה (ב"ר י"א, ח).
- (כא) כנסת ישראל היא בן זוג לשבת (ב"ר י"א, ט).
- (כב) אם מקבלים בניך [כנס"ן] את השבת נכנסים לארץ ואם לאו אין נכנסין (ב"ר מ"ז ז').
- (כג) אם משמרים ישראל את השבת כראוי אפילו יום אחד בן דוד בא, למה, שהיא שקולה נגד כל המצות (שמו"ר כ"ה, ט"ז).
- (כד) מצינו בתורה נביאים וכתובים ששקולה שבת נגד כל המצות (שם).
- (כה) בעת שאדם שומר את השבת גוזר גזירה והקב"ה מקיימה (שם).
- (כו) בזכות שני דברים ישראל מתחמאים לפני המקום, שבת ומעשרות (תנחומא פ' ראה).

(כו) אין ישראל נגאלין אלא בזכות שבת (ויק"ר ג, א).

(כח) לא נתתי לך השבת אלא לטובתך, אתה מקדש את השבת במאכל ובמשתה ובכסות נקי' ומהנה את נפשך ואני נותך לך שכר (אסתר רבה ז).

(כט) כיון שראה אדם שבחו של שבת התחיל משורר עליה להקב"ה שבח ומזמור (קה"ר א' ג).

(ל) כבוד שבת עדיף מאלף תעניות, דכבוד שבת דאורייתא ותענית דרבנן (תנחומא בראשית ג).

(לא) כשם שלמד שבת זכות על אדם הראשון, כך למד על קין (תנחומא בראשית י).

(לב) לפיכך אין מתפללין בשבת י"ח שאם יהי לו חולה בתוך ביתו נזכר ברופא חולי עמו ישראל והוא מיצר והשבת נתנה לישראל לקדושה לעונג ולמנוחה ולא לצער (שם וירא א').

(לג) גם המתים יודעין יום השבת (שם תשא ל"ג).

(לד) בזכות ב' דברים ישראל מתחטאין לפני המקום בזכות שבת ובזכות מעשרות (שם ראה י"א).

(לה) בכל יום הי' ריחו של המן נודף, ובשבת יותר, בכל יום הי' מצולהב כזהב ובשבת יותר (מכילתא בשלח מ"ז).

(לו) אם תזכו לשמור את השבת עתיד הקב"ה לתת לכם ג' מועדים פסח, עצרת, וסוכות (שם).

(לז) אם תזכו לשמור את השבת עתיד הקב"ה ליתן לכם ו' מדות טובות, א"י, עוה"ב, עולם חדש, מלכות ב"ד, כהונה, ולו"י (שם).

(לח) אם תזכו לשמור את השבת תנצלו מג' פורעניות, מיומו של גוג ומגוג, ומחבלו של משיח, ומיום הדין הגדול (שם).

(לט) מי שמשמר את השבת מרוחק מן העבירה (שם).

השבת בישראל כהלכתה

טו

- (מ) יום שבת שקול כנגד כל מעשה בראשית (מכילתא יתרו כ').
- (מא) שבת מעין קדושת העוה"ב (שם תשא ל"א).
- (מב) השבת מוספת קדושה לישראל (שם).
- (מג) כל המשמר השבת כאילו עשה השבת (שם).
- (מד) כל המשמר שבת אחת כתקנה מעלה עליו הכתוב כאילו שומר שבתות מיום שברא הקב"ה את עולמו עד שיחיו המתים (שם).
- (מה) אין שבת בטלה מישראל, וכן בכל דבר שמסרו ישראל נפשם עליו כגון שבת ומילה נתקיים בידן ואין נימלין (שם).
- (מו) כיון שנידלדלו ישראל מן המצות לא עמדה להם אלא זכות שבת (מכילתא דרשב"י תשא י"ז).
- (מז) בני סוריא חיים בזכות שהם מכבדים יו"ט ושבתות (פסיקתא רבתי כ"ג).
- (מח) כל שהוא מתענג בשבת, שואל, והקב"ה נותן לו משאלותיו (פסיקתא רבתי כ"ג).
- (מט) בטלתם כל הדברות, אפילו דבר אחד אם קיימתם אני סולח לכם, ואיזהו הדבר, יום השבת (שם כ"ח).
- (נ) כל המברך על היין בלילי שבתות מאריכין לו ימיו ושנותיו (פרקי דר"א י"ח).
- (נא) בזכות יום השבת ניצול אדם מדינה של גיהנם (שם י"ט).
- (נב) כל מענג את השבת כאילו הוא מכבד להקב"ה (תדבאר כ"ו).
- (נג) התנה הקב"ה עם אברהם שבזכות מילה ושבת אין בניו יורדין לגיהנם (אגדת בראשית ל"ד).
- (נד) אם שמרתם נרות של שבת אני מראה לכם נרות של ציון (ילקוט בהעלותך תשי"ט).

(נה) כל ימות השנה יורדי גיהנם נדונין, ובשבת ובמוצ"ש עד שהסדרים נשלמים אינם נידונים (ילקוט איוב תתקנ"ו).

(נו) כד אתקדש יומא במעלא שבתא סוכת שלום שריא ואתפריסת בעלמא (זוה"ק בראשית מ"ח).

(נז) כל שיתא יומא מתברכאן מיומא שביעאה (זוה"ק שמות ס"ג).

(נח) גי קדושות בעולם קדושת הקב"ה, קדושת שבת, וקדושת ישראל (אותיות דר"ע שי).

לחלן מסי זוה"ק בענין "שבת":

(א) באדם ובבהמה הקפידה תורה שיעבור עליהם שבת אחת, באדם ברית מילה לחי ימים, ובהמה ראוי להקרבה רק לאחר חי ימים (ח"ג צ"א).

(ב) האמונה קשורה בשבת (ח"ג צ"ד).

(ג) אש הקדושה עם השבת אחוזים זה בזה (ח"ג רנ"ד).

(ד) שבת מגין מכל סטרין בישין (תק"ז מז"ח קס"ח).

(ה) כל הבריאה היתה תלויה ביום השבת (ח"א ה:).

(ו) בשבת מתברכין כל וי ימי השבוע (ח"ב ס"ג).

(ז) כל הברכה שלמעלה ושלמטה ביום השביעי תלויים (ח"ב פ"ח).

(ח) בשבת מתמלאים ברכה בכל העולמות (ח"ג צ"ד).

(ט) אם ישראל הוו מקיימין שבת אחת כהלכתן מיד הוו נגאלין (תק"ז תיקון כ"א נ"ז).

(י) אפ"י הרשעים שבגיהנם מוכתרין הם ביום השבת ושוקטין ונוחין (זוה"ק בראשית כ"ב).

(יא) בשבת אינו שולט לא הגיהנם ולא הממונים שלו (תק"ז תי כ"ד ס"ט; זוה"ק ח"ב פ"ח: ק"ל).

(יב) בשבת נחים רשעים שבגיהנם (ח"ג צ"ד).

השבת בישראל כהלכתה

- (יג) מקום מיוחד בניהנם למחללי שבתות (ח"א י"ד):.
- (יד) המוציא מפיו דיבורי חול בשבת מחלל השבת (ח"ב ס"ג, תק"ז תי מ"ח פ"ח):.
- (טו) בשבת אין דין לא למעלה ולא למטה (ח"ג רפ"ח):.
- (טז) בשבת כל הדינים נכפים (ח"ב פ"ח):.
- (יז) כמו שהאדם עושה דירה בלבו להקב"ה ושכינתו שיוכלו לשרות עמו בשבתות, כן הקב"ה מכין לו דירה בעוה"ב (זוה"ח תיקון קל"ז):.
- (יח) שבת היא כלה, ולעולם אין מכניסין אותה אלא בדירה מתוקנת לכבודה כפי ראויה לה (זוה"ח רות כ"ג):.
- (יט) הרצים לדרשה בשבת יש היכל מיוחד עבורם (ח"ג רכ"ט):.
- (כ) כל מה שמוציא האדם על מאכלים ומשקאות לכבוד השבת הוא מלוא את הקב"ה, והקב"ה מחזיר לו כפלי כפלים (ח"ב רנ"ה):.
- (כא) כל המוסיף במאכלים ותענוגים בשבת מוסיפין לו וכל הגורע גורעין לו (תק"ז מז"ח קנ"ה):.
- (כב) שבת היא שמחת הקב"ה והשכינה שמחת עליונים ותחתונים (ח"ג צ"ד):.
- (כג) בשבת צריך לתקן מסיבה נאה בכמה כרים וכסתות מרוקמות מכל שיש לו בבית (ח"ג רע"ב):.
- (כד) בשבת וי"ט ישראל הם בחרות מכל אומות העולם ואינם יראים מכל המצירים בעולם (ת"ז מז"ח קנ"ח):.
- (כה) יום השבת נשכחים בו כל הצער ורוגז ודוחק בכל העולם כי היא יומא דהילולא של הקב"ה (ח"ג צ"ה):.
- (כו) כל ימי השבוע מקבלים שפע מן יום השבת (ח"א ע"ה):.
- (כז) אשריהם ישראל שזכו לנחול את השבת לירושת עולמים (ח"ב ר"ז):.

השבת בישראל כהלכתה

כח) אשרי חלקו של מי שזוכה לכבד את השבת אשריו בעוה"ז ואשריו בעוה"ב (ח"ב ס"ד. ר"ז).

כט) כשאדם מכבד את השבת בשלימות כראוי, הקב"ה קורא עליו "עבדי אתה ישראל אשר בך אתפאר" (ח"ב ר"ט).

ל) כל מי ששומר השבת ומכבד אותו, ומענג אותו בשביל כבודו של הקב"ה, כך הקב"ה נותן לו מקום נוח למעלה ונח במנוחה מיגיעת זה העולם (תק"ז תיקון עי, קל"א).

לא) כמו שהאדם עושה נחת רוח להקב"ה ושכינתו בשבת, כך עושה לו הקב"ה ולזוגתו בעוה"ב (ז"ח בתיקונים קל"ז).

לב) שבת זכרון המנוחה בעולם והוא כלל כל התורה (ח"ב צ"ב).

לג) בשבת וי"ט מתלבשין הנשמות בכתונת אור (תק"ז בה"ק י"א).

לד) בשבת יש ללבוש מלבושים לבנים או כגונים נאים (ז"ח יתרו נ"א).

לה) לכל אחד נותנין לו נפש היתרה לפי מדרגתו ומדתו (ח"ג רמ"ב).

לו) ע"י נשמה יתרה נשכחים כל עניני חול וכל צער וצרה (ח"א מ"ח).

לז) בשבת נותנין לאדם נשמה אחרת, נשמה עליונה, נשמה שכל שלימות בה דוגמת עוה"ב (ח"ב פ"ח).

לח) כשהסט"א רואה שעשו שינוי לכבוד שבת בכל דבר, בלבוש ומאכל, אין להם רשות להתקרב (תק"ז תי ר"א, נ"ז).

לט) בשבויו"ט אין שליטה לס"מ, ואי"ל שליטה בניהנם (ח"ג רמ"ג).

מ) כשברא הקב"ה את העולם לא היי יכול להתקיים עד שבאה ושרה עליהם שלום שהוא השבת (ח"ג קע"ו).

מא) שבת דוגמת עוה"ב הוא (ח"א מ"ח, ז"ח. בראשית כ"א).

מב) בשבת מצווי השמירה לעם הקודש (ח"ב ר"ה).

השבת בישראל כהלכתה

- מג) כמה מחנות מלאכים משוטטין לכאן ולכאן לעטר את ישראל
בנשמות היתרות (ח"ב קל"ו.).
- מד) המענגים את השבת הקב"ה נתן להם משאלותם (תק"ז ני י"ח ל"ג.).
- מה) מלאך אחד עומד ואינו נתן להיתוקד בנהר דינור את כל אלו
שקיימו עונג שבת כראוי (ח"ב רנ"ב:).
- מו) כשבא השבת מלאכים מעבירים מישראל כל עצב ויגיעה ומרירות
הנפש וכל כעס (ח"ב רנ"ו.).
- מז) אשריהם ישראל שרצה בהם הקב"ה ונתן להם השבת שהוא קדושה
משאר הימים (ח"ב מ"ו.).
- מח) אלמלא שמרו ישראל שבת ראשונה לא שלטה בהם שום אומה
ולשון (ז"ח בשלח ל"ז:).
- מט) ר"ש כשהי' רואה אמו מדברת בשבת הי' אומר לה אימא שתקי
שבת הוא ואסור (ח"א ל"ב:).
- נ) נפש יתירה ניתוספה לאדם כיום השבת זו רוח הקודש ששורה עליו
ומכתיר לאדם בכתר קדוש והוא מאותו רוח שעתידי לשרות על הצדיקים
לע"ל (ז"ח בראשית כ"א:).
- נא) לדבר מצוה אפי' בשבת מצוה לרוץ (ז"ח נ"ח. כ"ח.).
- נב) אין לך שבח וקילום לפני הקב"ה כמו שבחו של שבת, העליונים
והתחתונים כולם משבחין לו כאחד, ואפי' יומו של השבת ממש משבח לו
(זוה"ח בראשית כ"ב.).
- נג) אין שטן ואין מזיק שליט ביומא דשבתא (ח"ג רע"ג.).
- נד) לא זזה שכינה מישראל בכל שבתות וימים טובים ואפילו בשבת
דחול (ח"ג קע"ט:).
- נה) השכינה שומרת לשומרי שבת ויו"ט (ח"ג קע"ט:).

נו) שבת שמו של הקב"ה (ח"ב פ"ה:).

נז) כשאדם נכנס לביתו בשמחה ומקבל השבת בשמחה והוא ואשתו בשמחה, אותה שעה השכינה אומרת זה שלי הוא (זה"ח אחרי סי.).

נח) אם הוא עצב בחול מ"מ בשבת יהי בשמחה (תק"ז ת"ק כ"א. נ"ז.).

נט) מכל המעשים טובים שעושה האדם אין טוב לאדם תחת השמש כי אם לאכול ולשתות ולהראות שמחה בשבתות וימים טובים (ח"ב רנ"ה:).

ס) אפילו הרשעים שבגיהנם שמורים הם בשבת (ח"א מ"ח:).

סא) ביום השבת כל השערים פתוחין (ח"א ע"ה:).

סא) אשריהם של אלו שעוסקים בתורה בשבת יותר משאר הימים (ח"ג

ע"ד:).

סב) שבת הוא כלל כל התורה, וכל סודות התורה בו תלויים, וקיום שבת

כקיום כל התורה (ח"ב צ"ב:).

סג) שקולה שבת ככל התורה כולה, והשומר שבת כאילו שומר כל

התורה (ח"ב מ"ז. קנ"א:).

סד) החרטות דשבתות וימים טובים חשובים להקב"ה יותר מכל מיני

בשמים (ח"ג רמ"ג:).

סה) כל האמונה בסעודת שבת מצויה (ח"ג רפ"ח:).

סו) בסעודת שבת נכרים ישראל שהם בני המלך (ח"ב פ"ח:).

סז) סעודת שבת של ישראל הוא ולא של הגוים (ח"ב פ"ח:).

סח) כל השלחנות שמסדרים בני אדם בשבתות מכניסין אותן בהיכל

אחד, ואשרי חלקו של האדם אשר שלחנו נראה שם בלא בושה כראוי, כ"א

כפי כחו (ח"ב ר"ד:).

סט) במוצ"ש הנשמות עולות והקב"ה שואל לכולם, מה חדשתם בתורה

בזה העולם (ח"ג קע"ג:).

(ע) במוצ"ש צריכין ישראל להתעכב ולא להראות כאילו דוחקים את השבת (ח"ב ר"ז).

(עא) במוצ"ש הרוחות יוצאות ומשומטות בעולם, ובשביל כן תקנו שיר של פגעים (ח"א מ"ח).

(עב) במוצ"ש פותחין ישראל והוא רחום, בשביל שהדין חוזר למקומו (ח"ב ר"ז).

(עג) כשיוצא השבת יש לנו לומר ויהי נועם כדי שננצל מאותו העונש של הרשעים (ח"א קצ"ז).

(עד) מי שמדליק הנר במוצ"ש טרם שהגיע הצבור לקדושה של ואתה קדוש גורם לאש הגיהנם שיודלק טרם זמנו והרשעים שבגיהנם מקללין אותו, כי אין להדליק הנר במוצ"ש עד לאחר שהבדילו ישראל בתפלה ועל הכוס, כי עד אז עדיין קדושת השבת שולט, אבל אם ממתין עד שהצבור אומרים הקדושה של ואתה קדוש אז הרשעים מצדיקין עליהן את הדין ומברכין לאותו אדם בכל הברכות של ויתן לך (ח"א י"ד).

(עה) במוצ"ש הנשמות עולות ומתעטרות בעטרות קדושות למעלה (ח"ב צ"ח).

(עו) גדולה שבת שאין בה"ג נכנס לעבודה אחר משיחתו עד שתעבור עליו השבת (מדרש המובא באור עולם שבסו"ס ראשית חכמה, וכ"כ הרמב"ם להלכה הי כלי המקדש פ"ד הי"ג).

(עז) גדולה שבת שכשנתדלדלו ישראל ממעשים טובים לא עמדה להם אלא זכות שבת (שם).

(עה) גדולה שבת שאינה נדחית אלא מפני סכנת נפשות (שם).

(עט) בשבת מחזירין לישראל השני כתרם של נעשה ונשמע (מדרש מובא ברמתיים צופים על תדבא"ז ח"ב אוי י"ב).

(פ) מעשה בחסיד אחד שנפרצה לו פרץ בתוך שדהו ונמלך עליו לגודרה

ונזכר ששבת הוא ונמנע אותו חסיד ולא גדרה, ונעשה לו נס ועלתה בו צלף וממנה היתה פרנסתו ופרנסת אנשי ביתו (שבת ק"ג).

פא) יש דג ששובת בשבת על שפת הים עד מוצ"ש, ושם הדג שבת"י (סי' התגין).

פב) אור גיהנם שוכת בשבת ור"ח (פסיקתא הובא בתוסי ומרדכי פי' ער"פ).

פג) בכל יום השבת יש לרשעים מנוחה בגיהנם, ולא עוד אלא שמכתירים אותם בכתר שבת וביום הששי נדונים בגיהנם ככפלים כמו שמצינו במן (מדרש מובא בעונג שבת, ותענוג שבת).

פד) חייב אדם לקבל פני רבו בשבת (ר"ה ט"ז: סוכה כ"ז).

פה) רי אליעזר אומר בכ"ח מקומות הזהיר הכתוב על השבת (מדרש מובא בסי' כסאות לבית דוד, בית די' שער כ"ג).

פו) הי שבת מקרא מועט והלכה מרובה (חגיגה י').

פז) תינוק בן יומו חי מחללין עליו השבת כדי שישמור שבתות הרבה, דוד מלך ישראל מת אין מחללין עליו, כיון שמת אדם בטל מן המצות (שבת קנ"א:).

פח) בקושי התירו לנחם אבלים ולבקר חולים בשבת (שבת י"ב:).

פט) עכו"ם ששבת חייב מיתה (סנהדרין נ"ח:).

צ) מלך ומטרונה יושבין ומסיחין זה עם זה, מי שבא ומכנים עצמו ביניהם חייב מיתה, כך השבת בין ישראל והקב"ה, לפיכך כל עכו"ם שבא ומכנים עצמו ביניהם עד שלא קיבל עליו למות חייב מיתה (מד"ר דברים פ"א).

צא) הקב"ה נתן לאדם מצות שבת לשמרה (מ"ר בראשית ט"ז).

צב) השבת למד זכות על אדם הראשון ועל קין (פרדר"א י"ט, תנחומא בראשית).

צג) שמר יעקב השבת קודם שניתן (מ"ר בראשית פי' ע"ט).

צד) יעקב שכתוב בו שמירת שבת ירש את העולם שלא במדה (מד"ר בראשית י"א).

צה) יוסף שמר השבת עד שלא ניתנה (מד"ר במדבר פי י"ד תדבא"ר פי כ"ו).

צו) האבות שמרו השבת (מדרש מובא בסי חמדת צבי, דברי יוסף, יסוד התורה, תענוג שבת).

צי) בני הוה זהיר בענג שבת לכבדו כפי כחך, לענגו במאכל ובמשתה, אל תשים עצמך כעני, כי אם יותר מיכלתך, והזהר בסעודה השלישית, והוה זהיר בדבריך ביום השבת, כי על הכל אתה עתיד ליתן דין וחשבון (צוואת רי אליעזר הגדול אוי ל').

צח) שבת הוא אחד מששים של עולם הבא שכולו שבת (אותיות דר"ע אוי א').

צט) בזכות שבת ומילה אין יורדין לגיהנם (אגדת בראשית פי ל"ד).

ק) יש יונה שאינה אוכלת מהנתלש מן המחובר בשבת (יעב"ץ בבית מדות עליית הטבע).

קא) יש דג שבע"ש כבוא השמש מתקרב ליבשה ואינו זו ממקומו, ואף אם יפצעוהו בחרבות ורמחים בלתי נעתק מאותו המקום (שם).

קב) עם הארץ אימת שבת עליו ואומר אמת (ירושלמי דמאי פ"ד מ"א).

קג) מינה משה שומרים שלא יחללו את השבת, והם מצאו המקושש (ספרי במדבר ט"ו).

קד) אחד חילל שבת והי' נושא כספו, בא לפני חכם להורות לו תשובה, אמר לי' הכסף, או שוויי חלק לעניים שמתביישים לקבל צדקה (ס"ח קפ"א).

קה) מת בער"ש סימן יפה לו, במוצ"ש סימן רע לו (כתובות ק"ג).

קו) "ברוך אתה בעיר" בזכות מצות שאתה עושה בעיר, הדלקת נר שבת (ילקוט שמעוני דברים כ"ח).

קז) גדולה השבת שאסר בה המלאכה שהיא חביבה לפניו (מדרש תנאים דברים ה').

קח) כל המענג השבת תפלתו נשמעת וזוכה ויושב בישיבה של מעלה (שם).

קט) הקב"ה נתן השבת לבטל השכחה (מדרש מובא בסי שמנה לחמו, דרוש אי לשבת).

ק) בברכת כהנים "יברכך" בזכות זכור, "וישמרך" בזכות שמור (מדרש מובא בזכרון מנחם אוי תל"ט).

קי) המקדש עצמו בששת ימי החול יוכל בנקל לקבל אור קדושת שבת (יוסף לחק פי תולדות יום ו').

קיב) הבא לקבל אור שבת ונפשו מלוכלכת מוזהמת כתמי עונותיו אין אור הנשמה שולט בו (שם).

קיג) בעל תשובה, שמירת שבת צריכה אליו ביותר, דנמשך עליו בשבת ניצוץ מהשכינה ודוחה הסמ"א שבקרבו, ונמצא דבשמירת שבת נתקנו נפשו וגופו (יוסף לחק בשלח יום ו').

קיד) בעל תשובה צריך שיכוון במה שאוכל בשבת שהוא לענג השבת לקיים מצותיו יתברך, והוא עיקר גדול לעושה תשובה, וככה יעשה תדיר בכל שבת, והוא סגולה להתרחק מיצר הרע, ולידבק אל הקדושה (שם).

קטו) השומר שבת כהלכתו במחשבה, דיבור, ומעשה, אפילו עובד ע"ז כדור אנוש מוחלין לו, ובודאי שמועיל לתקן פגם הברית ומעלים עליו כאילו קיים כל התורה כולה, וכיותר צריך ליזהר מדיבור חול, וק"ו דיבור אסור, ויענג השבת ויאכל לכבוד שבת דוקא, וללבוש בגדי שבת לכבוד השבת, ולקבוע לימוד בשבת, כי לא ניתן השבת אלא לעסוק בתורה, ואם ככה יעשה ממחלים עונותיו, ובכלל אשר חטא בפגם הברית, ושכ ורפא לו (שם משפטים יום ו').

קטז) אם אדם מייסר את בנו כשבא לחלל השבת ומנעו מעשות עבירה,

השבת בישראל כהלכתה

הקב"ה יתן מוראו של אביו על הבן, לכך סמך איש אמו ואביו תיראו, ואת שבתותי תשמרו (ס"ח או"א).

ק"ז) ישראל הוא מלאך יום השבת (סודי רזא דף מ"א ע"ב).

ק"ח) השבת אחד מעידי ישראל שבכל יום ויום אדם נידון לפני הקב"ה ובאין המצות שהוא עושה להעיד עליו ולהמליץ בעדו (מדרש תנחומא מובא במבוא התנחומא להרש"ב דף ע"ח).

ק"ט) עשה דברים שתהא זוכר את יום השבת, לרחוץ בער"ש, וללבוש בגדים, ולתקן עונג שבת, ולקרוא דברים הנוהגים בשבת (ס"ח מכת"י פארמא או"א).

ק"כ) בעון עשרה דברים ישראל גולין ממקומם, בעון חילול שבת (מבוא הנמפחים לסי' אליהו זוטא צ"ד ח').

קכא) אמר הקב"ה אם שמרתם את השבת אני מקבץ גליותיכם (שאלתות פי' בראשית).

קכב) כמו שהזהיר בנר שבת זוכה לבנים חכמים, ה"נ הזהיר בהדסים (מהרש"א בח"א שבת).

קכג) אם שמרתם נרות שבת אני מראה לכם נרות של ציון, ואיני מצריך לכם לראות באורה של חמה אלא בכבודי אני מאיר לכם שנאמר "לא יהי לך עוד השמש לאור יומם וגו' והי' לך די לאור עולם", וכ"כ למה בזכות הנרות שהן מדליקין בשבת (ילקוט ריש בהעלותך).

קכד) המתפלל בע"ש ואומר ויכולו מעה"כ כאלו נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית, וכי מלאכי השרת המלווין לו לאדם מניחין ידיהן על ראשו ואומרים לו "וסר עונך וחטאתך תכופר" (שבת ק"ט).

קכה) כל המברך על היין בלילי שבתות מאריכין לו ימיו ושנותיו בעוה"ז ויוסיפו לו שנות חיים לעוה"ב (פדר"א פי"ח).

קכו) הזהיר בקידוש היום זוכה וממלא גרבי יין (שבת כ"ג).

קבו) שאלו תלמידיו את רי זכאי במה הארכת ימים אמר להם וכו' ולא בטלתי קידוש היום, אימא זקנה היתה לי פעם אחת מכרה כפה שבראשה (צעוף שבראשה) והביאה לי קידוש היום, תנא כשמתה הניחה לו גי מאות גרבי יין, כשמת רבי זכאי הניח לבניו שלשת אלפים גרבי יין, וכו' (מגילה כ"ז:).

קכח) רבי גזר תעניתא ולא אתא מיטרא נחת קמי אילפא ואמרי לה רבי אילפי אמר משיב הרוח ונשא זיקא (נשב הרוח), מוריד הגשם ואתא מיטרא, אמר לי רבי מה מעשיך, אמר לי דר אני בכפר דחוק שיש בו עניות ביותר וליכא בה יין לקידוש והבלדה, ומטריה אנא ומייתא יין לקידוש והבלדה ומוציא להם ידי חובתם (תענית כ"ד:).

קכט) השותה מדין של קידוש בלילי שבתות חזר ליי מאור עיניו שניטל ממנו ע"י פסיעה גסה (שבת ק"ג:).

קל) לא נתתי לך השבת אלא לטובתך, אתה מקדש את השבת במאכל ומשתה וכסות נקי ומהנה את נפשך ואני נותן לך שכר (מ"ר דברים פ"ג).

קלא) רי עקיבא היי יושב ובוכה בשבת אמרו ליי תלמידיו למדתנו רבינו וקראת לשבת ענג, אמר להם זהו ענג שלי (מדרש מובא בשבלי הלקט סי' כ"א).

קלב) השבתות ניתנו לישראל לאכילה ושתיי ולעסוק בדברי תורה (ירושלמי שבת פט"ו).

קלג) ת"ח היגיעים בתורה כל ימות השבוע בשבת הם באים ומתענגים, והפועלים העוסקים במלאכתן כל ימות השבת בשבת הם באים ומתעסקים בתורה (פסיקתא דר"כ פי כ"ג).

קלד) ישכים אדם וישנה בשבת וילך לבה"כ, ובהמ"ד ויקרא בתורה וישנה בנביאים ואח"כ ילך לביתו ויאכל וישתה (תדבא"ר פ"א).

עוד ליקוטים יקרים בהנ"ל ובמעלות קדושת השבת

קלח) והשומר שבת ומתנהג בו בקדושת מחשבה ודיבור ומעשה הוא מסתתף גדול לקנות קדושה לימות החול ולחתגדל בהם בקדושת מחשבה דיבור ומעשה בנקל (פלא יועץ ערך שבת).

קלו) תיקון הגוף נמצא בשבת בשני פנים, האחד, שינוח האדם בשביעית ימיו ובזה יתמיד בריאותו, והשנית שיום השבת הוא סיבה לזרוז האדם במלאכתו בשאר ימי המעשה שאם לא ידמה האדם קץ לעמלו יקוץ בו ויעשה פעולתו בעצלה ובכאב לב, אבל כשידמה שמנוחתו קרובה יפעל בזריזות ויקל הטורח מעליו, לפי שכח הדמיון פועל מאד באדם, וכאשר ידמה העמל שינוח ביום השבת והוא קרוב שימצא בלבו מנוחה כל ימי השבוע, ולכן נקרא השבוע ג"כ שבת לפי הזמן הקצוב בו למנוחה והוא כלשון בני אדם, וכן ימצא עצמו אחר המנוחה כאילו לא עמל ויתאזה למלאכתו ויעשנה בזריזות, וכן יתמיד כל ימי חייו (צדה לדרך לתלמיד ר"י בן הרא"ש).

קלז) השב"ק נותנת חיים רוחניים לכל השבוע (ר"ח שע"ה ק פ"ב, אוהב ישראל פי שמות ד"ה וירא, אנרא דכלה פי ויחי ד"ה ויחי ימי, ובת עין ר"פ דברים, ופלא יועץ ערך שבת).

קלח) שכר שבת גם בהאי עלמא איכא (עי' שבת קי"ט, עשירים שבשאר ארצות וכו', ובכתבי האר"ז"ל שער הפסוקים בליקוטים בסופו, דר"ת ביימו ת"תן שיכרו הוא שב"ת, ומוכא בנחל קדומים פי תצא להחיד"א ז"ל).

קלט) שב"ק הוא זמן תשובה (סידורו של שבת שורש א', וכן בסח"ק דברי אמת להגה"ק מלובלין זי"ע פי ממות בשם רבו המגיד זצ"ל).

קמ) שמירת שבת כהלכתו גורמת שחקב"ה ימלא משאלותינו לטובה ביוז"כ (הרח"ק מהרמ"מ מרימענעוו זצ"ל מובא בפי ולאשר אמר או"ז).

קמא) השומר שבת סגולה שלא ישכח תלמודו (מטה אהרן מובא בפי באר שלמה ח"א ערך שי או"ז).

קמב) כחו של הצדיקים לבטל גזירות הקב"ה נמשך משמירת שבת כראוי (אור לשמים פי' שופטים ד"ה על פי בשם רבו הגה"ק מלובלין ז"ע).

קמג) השומר שבת כהלכתו נקרא צדיק יסוד עולם (אור החיים הקי עה"כ ויברך אלקים).

קמד) בזכות הצדיקים ששומרים מצות שמירת שבת כהלכתו על צד היותר טוב יהי גנון והציל שארית ישראל, עכ"ל (אוהב ישראל פי' תשא).

קמה) המשחיתים אשר השרה עליו לא יגרשו מעליו עד יקיים מצות באותם אברים שחטא בהם ואותן המלאכים יגרשו את כח הטומאה מעליו וזה אי אפשר אלא ע"י שמירת שבת כהלכתו, וכ"כ בפי' יסוד התשובה, עכ"ל (במנח"ש פי' ע"ב או' גי' בשם דרך חכמה).

קמו) רצה הקב"ה לזכות את ישראל לקדש כל אחד מישראל רמ"ה אבריו ושם"ה גידיו, ונתן לנו את תורתו הכלולה מתרי"ג מצות, כל מצוה מחזק אבר אחד, וכל עוד שלא קיים כולם הרי עדיין חסר אבר והוא בעל מום ומוכרח לבא בגלגול עד שיתקן ולאזן כל אדם יוכל לזכות לקיים את כולם מפני כמה עיכובים ומניעות, הנחילנו הקב"ה מתנה טובה ושבת שמה שע"י שמירתו את השבת כהלכתו מקיים כל תרי"ג מצות בפועל, ובזה עושה לבוש רוחני על כל רמ"ה אבריו ושם"ה גידיו ושורה עליו הנשמה קדושה ואז יבוער רוח הטומאה ממנו כי כשזה קם זה נופל. — ונתבאר מזה שאם אדם מישראל רוצה לגשת אל הקודש ולהיות צדיק גמור אי"ל שום תקנה אחרת רק ע"י שמירת שבת כהלכתו כי אז שורה עליו הנשמה קדושה כאילו קיים כל התרי"ג מצות בפועל.

קמז) וכן אם ירצה אדם לעשות תשובה שלימה על כל עונותיו בין על הידועים בין על שאינם ידועים לו שתקנתם לקיים חבילות חבילות של מצות, וזה אי אפשר, והחי יתן אל לבו, את התועלת הנפלאה הזה לנפשו רוחו ונשמתו וישמור שבת בכל יכלתו וטוב לו בעוה"ז ובעוה"ב (שם או' די' בשם פי' הזכירות).

קמח) ע"ז ודכוותיהו כולל כל המשמים שערי טומאה ולכן מומר לע"ז ולחלל שבת הוי מומר לכה"ת, וכמו שבדי' מאות יום רצופים כשמרשיע נכנס

לכל ני שערי פומאח כך ע"י ע"ז נכנס מיד לכולם, וכן שמירת שבת הוא כלל כה"ת וע"י שמירת שבת כהלכתו יוכל ליכנס בכל ני שערי קדושה בפע"א כמו אם יצדיק מעשיו תי יום רצופין (כמבואר בהסל"א שא"א ליכנס לכל ני שערי קדושה אם לא שיצדיק מעשיו תי יום רצופים), וע"י שמירת שבת יוצא מכל המומאח בפעם אחת ונכנס לקדושה וכאמור (שם בשם הערבי נחל פי שמיני).

קמט) אפילו לתורה א"א להגיע כי אם ע"י שמירת שבת (מאור עינים פי ויקהל, מובא שם או ר').

קנ) שקול שבת נגד כל התורה כולה (אוח"ה הקי פי ואתחנן עה"פ וידעת היום).

קנא) אחד מתיקוני מדת היסוד הוא שמירת שבת כהלכתה (יסוד יוסף, קש"ע הי אישות בסופו).

קנב) השבת מגין עלינו מכל דבר רע ושיעבוד מלכויות (יער"ד ח"ב מובא במנח"ש ע"ב ר').

קנג) ע"י ששומר שבת כראוי יהי סיבה שיהי שומר ידו מעשות כל רע (כלי פז עה"כ אשרי אנוש יעשה זאת, מנח"ש שם ט"ז).

קנד) השומר שבת מרוחק מן העבירה (פרי שבת בשם המכילתא, מנח"ש שם).

קנה) בכל המצות אין מצילין מיצה"ר רק בעידנא דעסיק בה, ומצות שבת כהלכתו וכחוגן מצלת מן החטא בכל ימות השבוע אף בעידנא דלא עסיק בה, ומי ששומר שבת כהלכתו יתברך בכל ושולט ביצרו וחוא מרוחק מן העבירה (שם).

קנו) מי שנה בשבת קודש בל"ט מלאכות נקרא "צדיק תמים" ורוחח"ק שורה עליו בשב"ק בשמה יתירה (סח"ק רב ייבי פו"פ נח עה"כ אלה תולדות נח).

קנז) בעת שהאדם משמר השבת גוזר גזירה וחקב"ה מקיימה (מנח"ש ע"ב י"ח).

קנח) כפי מגלה עמוקות דאליהו יושב במוצ"ש תחת עץ החיים וכותב זכויות של שומרי שבת (מנח"ש שם, ועיי מ"א סו"ס רצ"ח).

קנט) צריך אדם להאריך אפו על כל ענין ולחיות עניו בתכלית ביום השבת כמו שהקב"ה מאריך אפו על הרשעים שבגיהנם, ואסור לדאוג כלל בשבת אפילו על חורבן הבית לא יזכרחו כלל ולא יתודה (שם בשם ראשית חכמה).

קס) צריך אדם לדקדק במעשיו יותר בשבת מבימי החול ויהי יותר ירא וחרד, גם יחמיר יותר בספיקא דספיקא דאיסורים, ועונש על העבירה הוא כפול ומכופל יותר (של"ח חקי, מנח"ש כ').

קסא) המבזה ת"ח כאילו מבזה השבת שהוא כאלו עובד כוכבים (א"ר רמ"ב א').

קסב) יש לנו קבלה שבשעה שישראל למטה אומרים ברכו בליל שבת אז בת קול הולכת בסמליא של מעלה לומר אשריכם ע"ק שאתם מברכין למטה כדי שיתברכו למעלה כמה מתנות קדושים אשריכם בעוה"ז, ואשריכם בעוה"ב (פע"ח פי"א).

קסג) בעת שאדם רגיל לשבות בע"ש, כך לאחר מותו מוציאינן אותו מן הגיהנם, גם אם הוסיף במוצ"ש מאחרין אותו שם לחכניסו (סודי רזא).

קסד) כצבע חלבושים שאדם לובש בשבת בעוה"ז, כך ממש חלבוש אחרי פטירתו בימי שבת ומועד (ילקוט ראובני בראשית, ס"ח תתשכ"ט).

קסה) שבת קודש היא האות הגדול וכי למען ידעו כי ששת ימים עשה ז' כל מה שברא בשמים ובארץ וישבות ביום השביעי, ולפי שהוא עיקר גדול באמונה להאמין שהקב"ה ברא העולם, ואנחנו עבדיו וחיובין לעבדו בגופינו ונשמתינו כי הוא המה"י לכל, ומשגיה על כל ונותן לחם לכל, ובידו להמית ולחיות כי הוא הבורא היוצר והעושה, ולכן באה האזהרה הזאת על שבת י"ב פעמים (זכרו תורת משה פי א').

קסו) כיון שמאד גדלה קדושת השבת לכן רצה הקב"ה לזכות אותנו שנזכה כולנו לנשמת יתירה וקדושה יתירה בשבת, ולכן צוה אותנו לשבות

ביום הקדוש הזה ולכבדו ולענגנו, עד שאמרו שקולה שבת נגד כל התורה, וכל המשמר שבת כהלכתו מוחלין לו כל עונותיו, והמחלל שבת כעובד ע"ז, ולכן מחויבין אנחנו לכבד יום הקדוש הזה (שם אוי ג').

קמז) יכול האדם להתבונן ולנסות כי כאשר יכוין האדם את דעתו ותהי' יראת די בלבו באמת ויהיו מעשיו רצוים אז בודאי לאחר שמבל בער"ש בכוונה רצויה לקבל קדושת שבת יבין בדעתו שניתוסף לו נשמה יתירה כי ירגיש בנפשו יראת הרוממות שבאה לו עד שתבער בו אהבת ויראת די, וזה בדוק ומנוסה מכמה אנשים כמה פעמים בלא שום ספק, אבל כשאין נשמתו מהורה אז לא ירגיש בקדושת שבת (שם אוי ב').

קפח) מי ששומר שבת כהלכתה ומוסיף מחול אל הקודש גורם שממחר הממא (קרבן שבת פי"ב באמצע).

קפט) בכל מוצ"ש נכנס אליהו לגן ויושב תחת עץ החיים וכותב זכותן של ישראל השומרים שבת (א"ר פי רצ"ה אוי מ').

קע) בי מיני תוסי' קדושת שבת ניתוסף ביום השבת האחד היא ע"י כוונת התפלה, והבי היא ע"י כוונת הסעודות, וכנגד תוסי' קדושת שבת מבחי' התפלות אנו אומרים במוצ"ש ויהי נועם ועי"ז ממשיכין נועם העליון בכל תפלות השבוע, וכנגד תוסי' קדושת שבת מבחי' הסעודת אנו עושים סעודה די במוצ"ש להמשיך אור קדושת סעודת שבת לכל סעודות ימי החול (שעה"כ דף ס"ג למהרח"ו ז"ל).

קעא) בסעודת ליל שבת ותפלתו מתברכין יום אי ובי, בתפלת וסעודת שחרית יום גי ודי, בתפלת וסעודת מנחה יום הי וי (ילקוט ראובני בשלה בשם האריז"ל).

קעב) מי שהוא שבע ונפשו קצה באכילה ושת"י מ"מ ידחוק את עצמו, ובוה ינצל שלא יצטרך לאכול מאכלים ומשקים מי המרים לרפואה (ארחות יושר פי"י, יפל"ל פי"י שי אוי אי).

קעג) סגולה לנשים שלא יתקשו בלדתן שיאכלו בכל מוצש"ק איזה דבר לשם מצות סעודת מלוח מלכה ועי"ז ילדו בנקל בעזה"י (דברי יצחק אוי פי"א בשם הר"ר אלימלך זצ"ל).

קעז) נפש יתירה אין הולכת לגמרי עד אחר סעודת מו"ש ולכן אין ראוי להתעסק במלאכה שאינה אוכל נפש או בתורה עד אחר סעודה דמוצ"ש (האר"ז"ל בפע"ח שער ח"י פכ"ד, שע"ת ש"ו).

קעה) במו"ש עולה הנשמה יתירה למעלה ושואל לה הקב"ה מה מאכל שמו לפניך, ומה חידושי תורה שמעת ומוקים לה במתיבתא דרביע (זוח"ק, ש"ק פי אמור, כה"ח למהרח"פ סי' ל"א או כ"ו).

קעו) חמין במוצ"ש מלוגמא (שבת קי"ט:).

קעז) ופי' רפואה נגד עצבות (דברי יצחק או' צי בשם חקי מוהר"ר זס"א זצ"ל).

קעה) חשומר שבת נקרא אדם (ערכי הכנויים, ועי' אמרי יצחק עה"ת פי ויקחל).

קעט) שבת קודש נקרא ברי"ת וכן דרש במכילתא בזה "ושמרתם את ברית" זו ברית שבת, וכן במקובלים הראשונים כי השבת כנגד שמירת היסוד (באר שלמה ערך בי או כ"ג, ועי' להגרחי"א פי יתרו).

קפ) בעת שהאדם רגיל לשבות בע"ש, כך לאחר מותו מוציאים אותו מן הגיהנם, גם אם מוסיף במוצ"ש מאחרין אותו שלא להכניסו (שכחת לקט בשם סודי רז"א).

קפא) יורדי גיהנם שיש להם מנוחה בשבת קבלנו דאין כולם שוין בדבר, מהם מאריכין במוצ"ש הרבה ולא נידונין והוא כ"ז שחסידיים ואנשי מעשה מאריכים בפעודה גי' ומוסיפין על הקודש עד זמן שהוא גם הם ינוחו וישבתו מדינה של גיהנם, אמנם זהו דוקא באותן רשעים שגם שחיו רשעים בפני עצמן אבל לא התנגדו לצדיקים, אבל אותן שדיברו סרה על הצדיקים וחסידיים וכפרט בענין זה דהאריכות ותוסי' שבת, הרשעים ארורים הללו המה נידונים בגיהנם תיכף בצח"כ (נועם מגדים פי צו עה"כ לא תאפה).

קפב) מי שמחלל שבת ומוכר ומכסה המעות תחת המפה לא יצליח, וכ"כ ספח"ק כל מה שמרויח בשבת אינו מצליח, ומי שנזחר מלמכור בשבת

חשיית יתן לו ברכה והצלחה במעשה ידיו של חול לשלם לו בעד ריוח של שבת (ע"ש בשם סי' בית פריץ).

קפג) ששת ימים תעבוד ועשית כל מלאכתך, פני הוא הכמחה שלא יאמר אדם ששבת שבת יחמרו ממלאכתו הראוי לו לזח אמר שנהפוך הוא כי ע"י שבת יצליח במלאכתו ותחי' הברכה בו, וז"ש "ועשית כל מלאכתך" יחי בטוח שמלאכה שמונע מלעשותה בשבת יחי מצליח בששת ימי המעשה (פנים יפות יתרו).

פרק ג

בגדי שבת

א) לא יהא מלבושך של שבת כחול (שבת קי"ג).

ב) אמר רי יוחנן מנין לשינוי בגדים מן התורה שנאמר ופשט את בגדיו וגוי לימדך ד"א בגדים שבישל בהן קדירה לרבו אל יימוזג כוס לרבו (שם קי"ד).

ג) צריך אדם שיהי לו שני עטיפין אחד לחול ואחד לשבת (ירושלמי פאה פ"ח ה"ז).

ד) רב הונא אמר צריך להחליף (מבגדי חול לשבת), ר"ח בשם רי יוחנן צריך לערב (פיי אם אין לו כולם של שבת צריך לערב עכ"פ אחד של שבת עם בגדי חול), אבין בר חסדאי אמר צריך לשלשל (פיי בדאין לו אפילו בגד אחד להחליף די שיתיר חגורו ומשלשל בגדיו למטה לא ככחול שחוגר אותם למעלה להקל פעמיו) (מ"ר בראשית פ"א).

ה) רבי חנינא מיעטף וקאי אפניא דמעלי שבתא (בבגדים נאים), אמר בואו ונצא לקראת שבת המלכה (שבת קי"ט).

ו) רי ינאי לבוש מאניי מעלי שבת ואמר בואי כלה בואי כלה (שם).

ז) אמרו חז"ל שמונה עשר מלבושים חייב אדם ללבוש בשבת (מדרש עשה"ד).

ח) אמר בלעם לבלק האיך אקללם הלא הם לובשים בגדי שבת ויו"ט (מדרש הובא בסי' אז"א, ובסי' תענוג שבת).

ט) צריך האדם להזהר כשיש לו בגד של שבת ויו"ט שלא יהא בו שום גזל או גניבה, וכשיהי' בו איזה גזל או גניבה נקרא "נגע" ואותו הבגד נקרא בגד בוגדים, ולכן אמרו חז"ל עתידין צדיקים לעמוד בתחיית המתים, בלבושיהון, דהיינו במלבושיהון הכשירים הנעשים בממון של יושר, וזהו הסוד שאמרו חז"ל כשצדיקים נפטרים מהעולם יוצא בת קול "בשלום תנוחו על משכבכם" כי אותיות "בשלום" הן אותיות "מלבוש" בהיפוך אתוון שלפי שהצדיקים עושין בגדיהן בממון של יושר, וכל מי שלובש בגדים בממון של יושר בודאי תפלתו הוא מקובל ומרוצה לפני הקב"ה (קב הישר פרק ס"ג אוי"ב).

י) כפי גוון המלבושים שאדם לובש שבת בעוה"ז כך ממש הלבוש אחרי פטירתו בימי שבת ומועד (ילקוט ראובני, בראשית, ס"ח תתשכ"ט, כתבי האריז"ל).

יא) שום מלבוש ממנה שלבש האדם בחול אין ראוי ללבושו ביום השבת, והמלבושים של שבת אין ראויין ללבושם בחול כלל (סי' רס"ב מ"א, והגר"ז).

יב) אפי' המכנסיים, מנעלים וכובע ששוכב בו וכדומה, הכל כאשר לכל יהי' מיוחד לו לשבת אם אפשר (חסל"א אוי"ג ובסי' ישראל קדושים ערך שבת כי דקעת שהמטבע מצוי ומבזבזין הון רב בהבלים). יש מקום לקטרוג יותר באם מקמצים בדברי קדושה, והמדקדקין מחליפין הכל).

יג) מקום שרובם לובשים שחורים בשבת אין ללבוש לבנים בפרהסיא (שו"ת פנים מאירות ח"ב סי' קנ"ב, ברכ"י רס"ב גי', ועיי' כה"ח כו' שכי' דמאחר שכי' האריז"ל דבעוה"ב יתלבש בגוון דוגמת עוה"ז ליכא יוהרא כיון שחושש אל לבוש נפשו בעוה"ב, ובסי' ישראל קדושים שם כי דבר נאה ומתקבל, כי אם כוונתו באמת לאמיתו בשביל זה ובדיק בנפשי' שלא יתיהר ע"י שאחרים אין לובשין כמותו אז ילך לבטח דרכו, ויכוין לבו לשמים, אב בלא"ה הלא קי"ל כל שאינו ת"ח ומתלבש בטליתו של ת"ח אין מכניסין אותו במחיצתו של הקב"ה,

השבת בישראל כהלכתה

לה

וא"כ מוטב להיות במחיצתו של הקב"ה במלבוש פשוט מלעמוד בחוץ במלבוש חשוב, ומ"ש בכה"ח וני משם דהחשש להאומרים שאסור ללבוש לבן במקום שלובשין שחורין לא יהי מלובש כן לעוה"ב, לפי כלל המסור בידינו כי אחד המרבה ואחד הממעט ובלבד שיכוון לשמים, וכפי שביארו האחרונים בסי' אי קבלת שכרן שוה, ה"ה בזה לא יגרע מצדיק שכרו, אם כוונתו רצוי ללבוש מלבושים חשובים ומונע עצמו בעבור יוהרא, וציין למ"ז אה"ע סי' כ"ה שהביא מהרמב"ם דהאוכל ושותה ומעדן נפשו כדי שיהי בריא וחזק לעבודת השי"ת י"ל שכר כמו שמתענה, וכן ת"ח שישנים הרבה כדי שיהי להם כח חזק וזריזות לב לעסוק בתורה ויכול ללמוד בשעה אחד מה שת"ח מנדד שינה מעיניו ועוסק בשתי שעות שניהן שכרן שוה, וכ"כ שם הראב"ד, ע"ש).

(ד) אפילו מי שהוא בדרך לבדו ובבית גוי ילבש בגדי שבת, כי אין המלבושים לכבוד הרואים רק לכבוד שבת (ח"א כלל הי' או ז'), וכן צריך שיזחרו בני העיר ההולכים לכפרים שילבשו עצמם בשבת מלבושים היותר נאים הנמצאים אצלם כמו שהיו לובשים כהיותם בעיר ברוב עם (פתה"ד או הי', כה"ח רס"ב כ"ט).

(טו) לא נכון מנהג עשירי עם ההולכים אור שבת בכה"כ במלבושי חול וכך יושבים על שלחנם באור שבת, ויהי כבוקר לובשים בגדי שבת, ואשר נגע אלקים בלבו ילבש בערב לכבוד שבת לקבל שבת כבגדים נאים (ברכ"י או ד') וה"ה אשה המדלקת נרות תהי' אז כבגדיה הנאים שאז מקבלת שבת כמ"ש בסי' רס"ג (כה"ח רס"ב ל"א) וח"ו לאחר זמן הדלקה בשביל זה (הפוסקים).

(טז) הנשים נוהגות קודם הדלקת הנרות לרחוץ עצמן וללבוש בגדי שבת ואשרי להם, אמנם בימים הקצרים שמתאחרים לישב בחנות ואח"כ רוחצות ולובשות ובין כך יבואו חם ושלום לספק חילול שבת, לכן טוב להזהיר להם שיקדימו לבא לרחוץ וללבוש וכשמתאחרת מצוה יותר שתדליק כך במלבושי חול מלבא ח"ו לספק חילול שבת, ואם הבעל רואה שמתאחרת מצוה גדולה שהוא ידליק הנרות ולא ישגיח בקטמת אשתו, ומצוה גדולה יותר לישב בחשך מלהלל שבת ח"ו (ח"א קש"ע ע"ה וי' ומ"ב רס"ב ס"ק י"א).

(יז) בדאפשר טוב שיהי' לו טלית אחר לשבת (מ"א ומ"ב רס"ב).

(יח) ילך בבגדי שבת עד מוצ"ש אחר הבדלה (מ"א סי' רס"ב).

(יט) מה שהחסידים מלבישים עצמם בשבת בבגדים ארוכים לאו מנהג חסידות לבד (ד"ת מהד"ק אוי"נ"ח לבעל מנח"א זצ"ל).

(כ) בגדים קצרים הוא דרך הריקים, וארוכים דרך חשובים (מהרי"ל בליקוטים).

(כא) מלבוש קצר הוא מלבוש מיוחד לפרוצים ומלבוש ארוך למלכים ואנשי מדות (סי' אלה המצות למהר"ם האג"ז זצ"ל).

(כב) אבל תוך לי' אסור ללבוש בגדי שבת (יור"ד סי' שפ"ט), והאחרונים מתירין (מ"א סי' רס"ג בשם כוונות האר"ז"ל, וברכ"י יור"ד סי' תי').

(כג) הנפש יתירה אין הולכת לגמרי עד אחר סעודת מוצ"ש (פע"ח שער ח"י פכ"ד) ומה"ט נוהגין שאין להחליף בגדי שבת עד אחר סעודה ד', וגם כדי ללות המלך בבגדי פאר (כה"ח סי' שי' אוי"ו).

פרק ד

זכרון יום השבת כל השבוע

(א) אמרו על שמאי הזקן כל ימיו הי' אוכל לכבוד שבת, מצא בהמה נאה אומר זו לשבת מצא אחרת נאה הימנו מניח השני ואוכל הראשונה (ביצה ט"ז).

(ב) המקדש עצמו בששת ימי החול יוכל בנקל לקבל אור קדושת השבת (החיד"א ביוסף לחק פי' תולדות יום ו').

(ג) זכור את יום השבת, לא תהא מונה כדרך שאחרים מונין אלא תהא מונה לשם שבת (מכילתא פי' יתרו), עכו"ם לא מונין שבתא, אבל ישראל מונין חד בשבתא, תרי בשבתא, תלתא בשבתא, ארבעתא, חמישתא, ערובתא, כמה שנצטוו זכור את יום השבת לקדשו (פסיקתא רבתי פי' כ"ג).

השבת בישראל כהלכתה

לז

ד) זוכרהו עד שלא יבאו, שומרהו משיבא, הא כיצד אם נודמן לך חפץ התקינו לשבת, כלי חדש התקינו לשבת, שמאי הזקן הי' לוקח עצים מאחד בשבת לשבת, אמר ר' אבהו אם נודמן לך חפץ טוב אפילו אחד בשבת מתנינהו לשבת (פסיקתא דר"ב פכ"ג).

ה) אמר ר' תנחומא אכלינן הוינן בארבעתא (היינו אוכלין אצל ר' אבהו ברביעי בשבת), ועל לקמן כותבין (והביאו לפנינו לאכול תמרים), ואמרינן יתפרשון לשבתא (אמרנו שיפרישו אותם לשבת) (שם).

ו) שמאי הזקן לא הי' זכרון שבת זו מפיו, לקח חפץ טוב אומר זו לשבת, כלי חדש אומר זו לשבת (מכילתא הובא ברמב"ן ומנוה"מ).

ז) זכור את יום השבת לקדשו, תהא זוכרו באחד בשבת שאם יתמנה לך מנה יפה תהא מתקנו לשם שבת (מכילתא יתרו).

ח) אמר ר' חייא בר אבא פעם אחת נתארחתי אצל בעה"ב בלודקיא והביאו לפניו שלחן של זהב משויי ט"ז בני אדם, וט"ז שלשלאות של כסף קבועות בו, וקערות, וכוסות, וקיתוניות, וצלוחיות קבועים בו, ועליו כל מיני מאכל וכל מיני מגדים ובשמים, וכי אמרתי לו בני במה זכית לכך, אמר לי קצב הייתי ומכל בהמה שהיתה נאה אמרתי זו תהא לשבת (שבת קי"ט).

ט) אמר הקב"ה לישראל בני לוו עלי וקדשו קדושת היום והאמינו בי ואני פורע (ביצה ט"ו).

י) לעולם ישכים אדם להוצאת שבת (שבת קי"ז).

יא) לא יאכל אדם בער"ש ועיו"ט מן המנחה ולמעלה כדי שיכנס לשבת כשהוא תאוה (פסחים צ"ט).

יב) משפחה היתה בירושלים וקבעה סעודתה בע"ש ונעקרה (גיטין ל"ח).

יג) ואם ישתדל בימות החול להתנהג בקדושת מחשבה, דיבור, ומעשה יהי נקל לו וימצא עזר כנגדו לקנות תוס' קדושת שבת על נר"ן כמעשהו בחול כך מעשהו בשבת (פלא יועץ, שבת).

(ד) חכמי הגמרא מהם ביארו מלת "זכור" שחייב אדם לזכרו מאחד בשבת שאם נתמנה לו חלק יפה או מנה יפה מזמינו לשבת, ואמרו על שמאי שלא היה זכרון שבת זו מפיו לקח חלק טוב אמר זה לכבוד שבת וכו', כי בזכרנו אותו תמיד נזכור מעשה בראשית בכל עת ונודה שיש לעולם בורא והוא יתברך צוה אותנו באות הוזה, וזה עיקר גדול באמונתנו (צדה לדרך לתלמיד ר"י בן הרא"ש).

(טו) במי תולדות יעקב יוסף ר"י פי קדושים ר' דמן הראוי כל היום של שבת לבל יסיה דעתו מקדושת ומורא השבת ק"ו מתפלין, ובספר פי בשלח כי שאסור להסיה דעתו כל יום השבת מקדושת שבת ק"ו מתפלין שאסור בהיסח הדעת, ושבת דפטור מתפלין מטעם דקדושתו הוא יותר מתפלין כ"ש שצריך שלא להסיה כל היום מקדושת שבת עכ"ל.

(טז) במנחת שבת ס"י ע"ב או"א כי על דברי תלדות הנ"ל וז"ל: הגם דשם מיירי בת"ח הנקרא שבת גם בחול כני למעיין, אך מאד מן הראוי והנכון גם לאנשים פשוטים כערכינו לזוהר בכל זה כי החוש יעיד אשר בהיסח הדעת ביום השבת ממוראו אפי' בשעה מועט קרוב מאד לבא לידי חילול שבת ח"ו כגון לידי ריבוי דברים, שזהו איסור גמור בשבת, וכן קרוב לבא לידי פסיעות גסות יותר מאמה, ולקינוח בגדיו מאבק ועפר, וטלטול כלים שמלאכתם להיתר, כי הידים עסקניות הן ואפילו לומדי תורה נכשלין בכל אלה ע"י היסח דעתם ממורא חילול שבת, לכן מאד מן הראוי בכל מאי דאפשר לבל יסיה אדם דעתו ממורא חילול שבת אפי' על שעה מועטת, עכ"ל.

פרק ה

לימוד בהלכות שבת

(א) מן הדברים אשר ינעם למוכיחים להזהיר ולהעיד בעם עליהם, ולשמור ארחות פריץ במצות השבת על אודות אבות מלאכות ותולדות, כי רבות מהנה נעלמו מעיני רבים אף אין מגיד אף אין משמיע (שע"ת לר"י שער ג' סי' קל"ה).

(ב) ומי שלא למד הי' שבת על בור"י פעמיים ושלוש לא יוכל להמלט שלא יקרה לו חילול שבת הן דאורייתא והן דרבנן, ומהראוי ללמוד הי' שבת בתמידות ואצל רב שיברר לו הכל, ויחזור עליו תמיד עד שיהי' שגור בפיו, אשרי אנוש יעשה זאת ומגין עליו כתרים בפני הפורעניות (יער"ד ח"ב מובא במנח"ש ע"ב י').

(ג) מתחילת התורה ועד סופה אין בה פרשה שנאמר בראשה "ויקהל" אלא אחת, אמר הקב"ה עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפניהם ברבים הי' שבת (מדרש אבכיר, ילקוט ויקהל).

(ד) איסורי שבת מעט מזעיר שנוהרין בהם, ורבים שאינם יודעין איסורן, וללמוד מס' שבת ענין מפואר, וילמוד דינים של הי' שב"ק, וצריך להיות בקי בהי' שבת (מהרש"א שו"ת קי"ט, צוואת הר"ר שעפ"יל).

(ה) חיוב גדול על האדם להיות בקי בהי' שבת מאד, כי כהררים התלויים בשערה הלכותי, מקרא מועט והלכות מרובות, וחמורים עונשיי (ימוש"ה שער ו' פ"ג).

(ו) העצה היעוצה כמאמרם ז"ל "כל השומר שבת כהלכתו מוחלין לו על כל עונותיו" כהלכתו דייקא לכן מוטל על כל אחד להיות בקי בהלכתא רבתא לשבתא, ובש"ק בעלות המנחה יעסקו בהי' שבת כי הלכתא רבתא לשבתא ובקל יכול להכשל בהי' ח"ו, אפי' באיסור כרת וסקילה מחסרון ידיעה ושגגת תלמוד עולה זדון, וא"צ לומר באיסורי ד"ם שרכו כמו רכו למעלה, ובפרט באיסור מוקצה דשכיחי טובא, וחמורים ד"ם יותר מד"ת (אגרת הקודש מבעל התניא זצ"ל וקו"א שם).

ז) בירושלמי פ' כלל גדול אי' דרי' יוחנן ור"ל דייקו כ"כ עד שמצאו בכל אב ל"ט מלאכות ולזה רמזה התורה שישמור שבת ממלאכה בכל הפרטים, דהיינו מכל האבות ותולדותיהן כאשר צוך די בע"פ, וזה מה שאמרה הגמי' כל המשמר שבת כהלכתה, כהלכה דייקא דהיינו שישמור שבת שלא לחלל אותה בשום פרט (שם עולם לבעל הפץ חיים זצ"ל, שמירת שבת פ"א).

ח) באיזה ענין נוכל לבא לזו המדריגה שישמור שבת בכל פרטיו העצה היעוצה לזה שיראה לזרו את עצמו ללמוד הי שבת ולחזור עליה תמיד כדי שידע האסור והמותר דאל"ה אפי' ילמוד כל הענינים המוסריים המזרזים לשמירת שבת כראוי לא יועיל לו וכו' אם הוא חושב על איזה דבר שאי"ז בכלל מלאכה או שבות לא יועיל לו שום מוסר (הח"ח בהקי' לספרו מ"ב הי' שבת, ומונה והולך כמה דוגמאות שבניקל להכשל מחסרון ידיעה).

ט) וראוי ונכון לכל ירא וחרד לדבר די לכונן חבורות ללמוד הי' שבת כדי שלא יכשלו במ (שם).

י) מה שאינם שואלים ודורשים בהי' שבת מפי ספרים וסופרים המה כשלו ונפלו בהרכה אסורי שבת ומחללין שבת גם בלא דעת כגון באיסורי שבת, מוקצה, צידה, ברירה, ליבון, וכו' בפרט בשמחות וגיל רבה המכשלה, וצריכים מנהיגי קהלות לעמוד בפרץ וכהנה רבות (פלא יועץ ערך שבת).

יא) וכבר כי בספר חסידים שכשם שאמרו שואלין ודורשין בהי' פסח כך חיובא רמיא לדרוש ולתור לדעת הי' שבת ולעבור עליהם לפחות פעם אחד בשנה, וחיובא רמיא על הדרשנים לדרוש לעם את חוקי האלקים ואת תורתיו, ולשומעים ומקיימים ינעם ועליהם תבא ברכת טוב (פלא יועץ ערך שבת).

יב) אחד מתיקוני היסוד הם שמירת שבת דגם שבת נקרא ברית עולם, ולכן ראוי מאד לידע דיני שבת כי הלכתא רבתא לשבתא והמה כהררים התלויים בשערה (סי' מרפא לשון מובא במנח"ש ע"ב הי').

יג) אחיי ורעיי שים לכך היטב לדברי הגאון בעל יער"ד זצ"ל (הנ"ל או' ב') במה שכתב "דבלא למד הי' שבת על בוריי פעמיים ושלוש לא יוכל להמלט שלא יקרה לו חילול שבת הן דאורייתא והן דרבנן" וע"ז ידו כל הדווים כי בעוה"ר כמה מופלגי

התורה עוסקים בפלפול וחרifות ובהי שבת אינם בקיאים ובאים בלי ספק לידי חילול שבת (מנח"ש ע"ב אוי י').

יד) רוב חילולי שבת שנכשלים ההמונים הוא מחמת חסרון הידיעה שאינם בקיאים בדיני מלמול ומוקצה, ע"כ הירא וחרד לדבר די ילמד קודם לכל הלימודים הי שבת על בוריו ולהיות חוזר עליו תמיד כי שמירת שבת כהלכתו הוא יסוד לכל תורתנו הקי הן לצדיקים גמורים והן לבעלי תשובה (תפארת הקודש מובא שם אוי י"א).

טו) הזהר בשמירת שבת כהלכתו ותהי בקי בהלכותיו כי הם כהררים התלויים בשערה, (הנהגות ישרות מהקי מהר"ר מרדכי מטשערנאבעל זצ"ל, מובא בברכת חיים לבעל מסגה"ש פ"ג אוי י"ז).

טז) בעהמ"ח חיי אדם בהקי לסי זכרו תורת משה דף י"ט כי וז"ל: ולדעתי מצוה יותר לבעלי בתים לקבוע שיעור בשבתות וימים טובים ללמוד בקוני זה משילמדו תקון שבת או פרק משניות כאשר ראיתי בעיני באחד שלמד פי משניות בכל יום ונודמנו שנינו ללון בפונדק אחד של עכו"ם בשבת וראיתי שיושב אצל מטוה וטוה גערתי בו הלא שבת היום, ותמה מה מלאכה זו, ואמרתי לו הלא אתה שונה במשנה "והטוה" ומלאכת הטוה תהי במה שתהי, ויאמר וכי כשאני שונה אני משים על הלב מה לעשות או לא רק לקיים ללמוד התורה, ואמרתי יפה אחז"ל "האומר אין לי אלא תורה, אף תורה אין לו" כי אם הלמוד אינו כדי לידע דיני התורה ומצותי מאי נ"מ בלמודו.

יז) וסיים דבריו שם בהאי לישנא, ולדעתי אף להמוכחים את העם ומגידים להם שיעור בכל יום עין יעקב, או דרוש, או שאר ד"ת, יותר יקבלו שכר על הדרשה באלו השיעורים להורות להם המעשה אשר יעשון ויקיימו ללמוד ולעשות מאשר לדרוש להם בד"ת שאין בו אלא ללמוד, עכ"ל.

יח) בסי אור תורה להמניד ממעזריטש זצ"ל מפרש הכי "דברי פיו און ומרמה חדל להשכיל להטיב" פיי דברי פיו של יצה"ר הוא לחדול להשכיל לעשות טוב, כי בודאי שאין היצה"ר מפתה שלא ילמוד כלל כי ידוע לו שבודאי לא ישמע לו, כי כאשר לא ילמוד כלל לא יהא נחשב בעיני הבריות, ואינו נקרא למדן, אך היצה"ר מפתה שלא ילמוד שו"ע לידע הדין על בוריו (מובא בקהלת יו"ט על הח"א סי' א' אוי ב').

פרק ו

קבלת שבת

א) יש לזוהר מאד שלא לעשות מלאכה אחר שהחמה נתכסה מעינינו ואפילו מלאכת מצוה כגון הדלקת הנרות לסעודת שבת ג"כ יזהר מאד לגמור הדלקתם קודם שתשקע החמה דאח"כ הוא בכלל ביה"ש, ולכתחילה אין להמתין עד הרגע האחרון רק יקדים הדלקתם משעה שהשמש בראשי אילנות, ומי שמחמיר על עצמו ופורש עצמו ממלאכה חצי שעה או עכ"פ שליש שעה קודם השקיעה אשרי לו דיוצא בזה ידי שיטת כל הראשונים (מ"ב רס"א ס"ק כ"ג, וכי ע"ז בשעה"צ או"י כ"א דהיינו אפי' לשיי ר"א ממיץ, ואפי' נסבור דמיל הוא כ"ד מינוט ויוצא בזה מדינא גם התוס' שבת להרבה אחרונים, עכ"ל. ני כוונתו דגי רבעי מיל קודם השקיעה שהוא לדעת היראים ביה"ש הוא י"ח מינוט לשיטת הסוברים דשיעור מיל הוא כ"ד מינוט ואם מוסיף ע"ז עוד בי מינוט לתוס' שבת יש כאן סך הכל כי מינוט והוא שליש שעה ויוצא לדעה היותר חמור ואליבא דהפוסקים דתוס' שבת סגי בכ"ש, או לדה"ח דסגי במינוט וחצי תוס' שבת.

ומ"ש בתחלה דיפריש עצמו חצי שעה ני טעמו עפמ"ש בבה"ל דשיעור תוס' שבת הוא פחות מכדי ג' רבעי מיל, ואם נחשוב ג' רבעי מיל להסוברים שיעור מיל י"ח מינוט הר"ז י"ג מינוט וחצי וא"כ פחות מזה הוא י"ב מינוט וכשאתה מוסיף י"ב מינוט על חשבון י"ח מינוט של ביה"ש יוצא בדיוק חצי שעה, ולא חש להחמיר בשיעור ג' רבעי מיל כהסוברים דשיעור מיל כ"ד מינוט דעד כדי כך לא מחמירין.

אבל הפשוט יותר דמה"ט כי חצי שעה שכן הביא שם בס"ק כ"ב דהתוס' שבת עם בה"ש יחד עולין לשיעור חצי שעה, ע"ש.

ועי' בב"ח רס"א מובא במ"א סק"ט שראה לזקינים ואנשי מעשה שפירשו ממלאכה בי שעות קודם שבת, ועי' בח"א כלל ה' דמי שמחמיר ע"ע לקבל בי שעות קודם הלילה אשרי לו וקדוש יאמר לו, ע"ש.

פרק ז

מצות ת"ת בשבת

(א) לא ניתנו שבתות וימים טובים אלא לאכילה ושתי' ולעסוק בתורה (ירושלמי שבת פט"ז).

(ב) ת"ח שיגיעים בתורה כל השבוע בשבת באים ומענגים, והפועלים העוסקין במלאכתן כל ימות השבת בשבת הם באים ומתעסקין בתורה (פסיקא דר"כ פכ"ג).

(ג) אע"פ שאתם עושים מלאכה כל ששת ימים שבת יעשה כולו תורה, מכאן אמרו ישכים אדם וישנה בשבת וילך לבה"כ ובהמ"ד ויקרא בתורה וישנה בנביאים ואה"כ ילך לביתו ויאכל וישתה (תדבא"ר פ"א).

(ד) אמר הקב"ה למשה עשה לך קהלות גדולות ודרוש לפניהם ברבים הי שבת כדי שילמדו ממך דורות הבאים להקהיל קהלות בכל שבת ושבת ולכנוס בבתי מדרשות ללמד ולהורות לישראל דברי תורה איסור והיתר, כדי שיהא שמי הגדול מתקלם בין בני, אמר משה לישראל אם אתם עושים כסדר הזה הקב"ה מעלה עליכם כאלו המלכתם אותי בעולם (מדרש אבכיר מובא בילקוט שמעוני פי ויקהל).

(ה) מי מנה עפר יעקב, אדם לבוש בגדים של שבת ושל מועד ונכנס ומתאבק בעפר לשמוע לזקן ולשמוע דברי תורה (ילקוט פי בלק).

(ו) שתי משפחות היו בירושלים אחת קבעה סעודתה בשבת בשעה שהחכם יושב ודורש, ושתיהן נעקרו (גיטין ל"ה).

(ז) לעולם ירוין אדם לדבר הלכה ואפילו בשבת (ברכות ו').

(ח) תכלית ימים הלילות, ותכלית לילות השבתות (מדרש מובא בס' ברית אברהם).

(ט) לא ניתנו שבתות אלא לעסוק בתורה, וידוע מה שפי' הקדמונים עה"כ כי אקה מועד, שמי שמאבד הזמן ואינו עוסק בתורה בשבתות ומועדים ענוש יענש גם על ימי החול ואי"ל מקום פטור באומרו שהי' טרוד על המחיי ועל

הכלכלה שהרי שבתות ומועדים יזכחו כי אין בפיהו נכונה (פלא יועץ ערך שבת).

(י) כ"ש בעלי אומנות וסוחרים העוסקים כל ימי השבוע בפרנסה להם נתנה השבת רק לאכול ולשתות מעט ולעסוק כל היום בתורה כי זה הוא חייו והעונג הגדול לנשמתו, ומה יתרון לעונג גופו אם רוחו ונשמתו הם לעולם ביגון ואנחה, ולכן עכ"פ יענג נשמתו בשבת ויו"ט בתורה ובמצות (זכרו תורת משה סי' י').

(יא) חייב אדם לחדש חידוש בתורה בכל שבת כמ"ש בזה"ק בחזרת נשמה יתירה למקומה שואל אותה הקב"ה מה חידוש אמרת בתורה (של"ה).

(יב) אם מחדש בתורה בשבת מעמרין לאכיו באותו עולם, ומי שאינו בר הכי לחדש ילמד דברים שלא למד עד הנה (מח"ב בשם האריז"ל או"ח ר"צ, ומובא בשע"ת שם).

(יג) אם מחדש בשבת הנהגה טובה אין לך חידוש גדול בתורה יותר מזה (יסוד ושורש העבודה).

(יד) מי שמאבד הזמן בשבת ויו"ט שיש לו פנאי יענש גם על ביטול תורה של ימות החול ואי"ל מקום פטור שהי' פטור על המחוי' שהרי שבת ויו"ט יזכחו שאין דבריו אמת ולכן כל רגע בשבת ויו"ט יהי יקר לו יותר מזהב ופז (קהלת יו"ט סי' י').

(טו) גרסינן בירושלמי ר' חגי אמר לא ניתנו שבתות וימים טובים אלא לאכילה ושתי', ר' ברכי' אמר לא ניתנו אלא לעסוק בהם ד"ת, ופירש בתנחומא דל"פ מ"ד לת"ת אלו הפועלים שעוסקין במלאכתן כל ימות השבוע ובשבת הם באים ומתעסקים בת"ת, ומ"ד להתענג אלו ת"ח שהם יגיעים בתורה כל ימות השבוע ובשבת הם מתענגים (ירושלמי, תנחומא).

(טז) פועלים וכ"כ שאינן עוסקין בתורה כל ימי השבוע יעסקו יותר בתורה בשבת מת"ח העוסקים בתורה כל ימי השבוע והת"ח ימשיכו יותר בעונג אכילה ושתייה קצת דהרי הם מתענגים בלימודם כל ימי השבוע (רמ"א ר"צ סעי' ב').

השבת בישראל כהלכתה

מה

(יז) אמר להם הקב"ה לישראל אם אתם נקהלים בכל שבת ושבת בבתי כנסיות ובתי מדרשות וקורין בתורה ובנביאים מעלה אני עליכם כאילו המלכתם אותי בעולמי (תנחומא).

(יח) אמרה תורה לפני הקב"ה, רבש"ע, כשיכנסו ישראל לארץ זה רץ לכרמו וזה רץ לשדהו אני מה תהא עלי אמר לה יש לי זוג שאני מזווג לך ושבת שמו שהם בטלים ממלאכתן ויכולים לעסוק בכ (טור סי' ר"צ).

(יט) לא ירבה בשינה בשבת יותר מדאי שלא יביאנו לידי ביטול תורה שאפילו ת"ח הלומדים כל ימי השבוע שהמצוה שיתענגו יותר וכדאי ברמ"א סי' ר"צ, אין הפיי שיבלו כל היום בתענוגים רק ימשכו יותר בתענוג משאר בני אדם (מ"ב ר"צ סק"ג).

(כ) נ' דדעת הטור דקביעות מדרש בשבת אינו לדרוש באגדה אלא לדרוש דינין והלכות וכי' והכי משמע בי' אלו נאמרים וכי' ולא אפיים דעתא דרי' הייא משום דעבד רי' אבהו שלא כתיקון משרע"ה לדרוש דינין והלכות, ומקרוב נתפשט לדרוש כל הדרשות באגדות ולא בדינין והלכות כל עיקר נגד דת תורתינו, דעיקר הדרשה צריך שתהי' ללמד את חקי אלקים ואת תורותיו להורות הי' שבת והאסור ומותר, לפי מה שקורין שבת בס"ת, וגם להמשיך לב השומעים באגדה המדריכים ליראת השם למנעם מחטוא לפניו יתי' ובתשובה ולא יכוין להראות שהוא חכם ויודע לדרוש פסוק או מאמר בכמה פנים (ב"ח, שכנה"ג, מ"א, וש"א סי' ר"צ).

(כא) הגם שצריך הדורש לדרוש קצת דברי חכמה, מ"מ עיקר הדרוש יהי' להזהיר להמוני ישראל את כל תוקף פרטי העבירות שאדם דש בעקביו וענשן, וכמה דינים שנכשלים בהם. (כה"ח אוי"ב, וע"ש דמה שהא"ר יצא להמליץ בעד הדרשנים זה אינו, ע"ש).

(כב) רבינו האריז"ל הי' מזהיר תמיד לתלמידו מהרח"ז ז"ל וגם בהלום ידבר בו שירבה דרושיו להוכיח לעם ולהחזירם בתשובה ובזה תלוי הגאולה (סי' החיונות, מחב"ר אוי"ג).

השבת בישראל כהלכתה

כג) יש מן הראשונים שכתבו כי הת"ח מוזהרים יותר לעסוק בתורה בשבת כמ"ש הרב בעל סי' הבתים (מחב"ר אוי"ד).

כד) י"א כי ת"ח העוסק בעיון בשבת מחלל שבת (סי' יעב"ץ) אבל החיד"א במחב"ר חולק עליו וכי דגם בעיה"ק בירושלים בישיבת הפר"ח היו מפלפלין בעומקא דדינא בערב, ע"ש.

פרק ח

שמירת שבת כדת

ליקומי דינים השכיחים, להלכה ולמעשה

א) שבת לדי', שבות כדי מה הקב"ה שבת ממאמר אף את שבות ממאמר (ירושלמי שבת פי ט"ו).

ב) שבות גם ממחשבת עבודה (מכילתא יתרו).

ג) מדוחק התירו לשאול בשלום בשבת (ירושלמי שם, מד"ר ויקרא פל"ד).

ד) ר' שמעון בן יוחאי כד חזי שאמו מדברת הרבה בשבת אמר לה אימא שבת היום (שם).

ה) אסור לאדם לתבוע צרכיו בשבת (שם).

ו) לא יהא הילוכך של שבת כהילוכך בחול (שבת קי"ג).

ז) לא יהא דיבורך של שבת כדיבורך של חול, דיבור אסור הרהור מותר (שם).

ח) חשבונות של מצוה מותר לחשבן בשבת, פוסקים צדקה לעניים בשבת (שבת קנ"ט).

ט) מפקחין פיקוח נפש ופיקוח רבים בשבת (שם).

השבת בישראל כהלכתה

מז

(י) משדכין על התינוקות ליארם בשבת (שם).

(יא) משדכין על התינוק ללמדו ספר וללמדו אומנות (שם).

(יב) אל יאמר אדם נישן כדי שנעשה מלאכתינו במוצי"ש שאסור לומר למחר אעשה כך, ואפילו חפץ לכתוב תורה, מפני שמראה מה שישן בשבת בשביל החול, אלא יאמר ננוח כי שבת היום (ס"ח סי' רס"ו).

(יג) נהר סמבטיון מוציא אבנים גדולות וחול כל ימות השבוע, ובשבת נח המעיין ואין האבנים הולכין מן הנהר (סי' התוין).

(יד) יש הר' שמוציאין מעפרו כסף, ובשבת לא ימצאו בעפרו כסף (שם).

(טו) כל שאינו אוכל חמין צריך בדיקה אחריו אם הוא מין, ואם מת יתעסקו בו עממין (רז"ה).

(טז) שינה בשבת תענוג (מדרש המובא בילקוט ראובני ואתחנן, ובור זהב בשם כי הארז"ל).

(יז) מפרסמין החנפים אפילו בשבת (מסי' כלה רבתי פ"ג, בליקוטי שו"ת בסו"ס כלבו, בה"ג הי' שבת פכ"ג).

(יח) ל"ט מלאכות נאמרו למשה מסיני (שבת דף ע"י, ע"ד, צ"ז, מכילתא ויקהל).

(יט) לא ידבר שיבא לידי דברים המביאים לידי תוסי' עצב וע"ז נאמר "זכור את יום השבת לקדשו", וכי עשוי לשוכחו והלא כל השביעי שבת, אלא זכור את יום השבת מדברים המשכחים אותו מלזכור את השבת, כגון אם נעשה דבר שבא להעצב בו אל תדרשם שאם תזכרם תוסיף להעצב (ס"ח כת"י פארמא א').

(כ) חייב אדם למשמש בבגדו ער"ש עם חשיכה שלא יהי' כרוך בו שום דבר פן יוציאנו (שבת י"ב:).

כא) והנה תהלות לקל יתי רובא דרובא ישראל קדושים שומרי שבת קוראי עונג, אמנם גדול הכאב על שתים אשר היו בעוכרנו, כי יש מי שלא נוהר מלדבר דברי חול בשבת ורחמנא אמר ודבר דבר וסמין ל"י אז תתענג על ד', כי אם תשמור על הדיבור אז תתענג על ד', והמון העם לא יבינו ולא יאמינו שהמדבר דברי חול בשבת חשוב חילול שבת, והנה לומר דבר זה אעשה למחר כל שהוא דבר האסור לעשותו בשבת הוא איסור גמור אליבא דכו"ע, ואפילו בדבר הצריך לאדם כי התוסי שיש למעט ובדוחק התירו שאלת שלום בשבת, והזוה"ק מחמיר הרבה בענין הדיבור (פלא יועץ ערך שבת).

כב) ראיתי המנהג ביושבי כפרים הרחוקים זה מזה ובשבת באים למנין עשרה לכה"כ להתפלל ברב עם הדרת מלך מלכו של עולם הקב"ה, ובאים לכה"כ והם עוסקים בהבלי עולם ומספרים אחד לחבירו איך שקנה סוסים במקח הזוה אצל אי זה מספר שקנה פרה או שאר בהמה, וכל דבריהם הוא במשא ומתן של חול וקו"ל ודבר דבר שלא יהי דבורך בשבת כשל חול, ובחול אין רואין אחד לאחד רק בשבת באים למנין והן עוסקין הכל בדרך ארץ ובמשא ובמתן, אז טוב הי' להם לשבת בית בבתיהם ולישן במטה כדי שלא ידבר דברי חול בשבת (קב הישר פרק ע"ה או"י ג').

כג) וכתבו המקובלים שלא זו בלבד מהחילול שבת צריך לזוהר בשבת אלא מכל דהו דבר חטא כי אפילו עם הארץ שבחטאו בחול אינו פוגם אלא בעשיי בשבת שכל העולמות כלולים זה בזה גם הוא פוגם באצילות (פלא יועץ ערך שבת).

כד) נודע איסור הדיבור של חול, והתוסי כתבו דאפי' בדיבור של היתר אסור להרבות בשבת, וכ"כ בשו"ע והפליגו הרבה ע"ז בסה"ק וחובה על כל אדם לזוהר בזה כי אי"ז ממדת חסידות כלל רק בזולת זה אינו שומר שבת, ומי שנזהר בזה יזכה ליום שכולו שבת (נועם מגדים עה"כ בחריש ובקציר, מנח"ש ע"ב או"י י"ז).

השבת בישראל כהלכתה

מט

כה) בסי מגלה עמוקות מגדיל מאד עון דיבור שקר בשבת (מנח"ש שם).

כו) דיבור של חול איסור גדול ועצום בשבת ושואלין עליו למעלה ואומרים מי הוא זה אשר גורם פירוד בין הדבקים, ואם בדיבור הקל כן כ"ש במעשה החמור שהוא מטמא עליונים ותחתונים (סה"ק תולעת יעקב, מנח"ש א"י כ"א).

כז) אמחז"ל לא יהיי דיבורו של שבת כדיבורו של חול, אין הכוונה לבד על ריבוי דברי חול דא"כ הוה ליי למימר שלא ידבר בשבת דברי חול, אלא הכוונה שיקדש פיו בקדושה יתירה בין בלימוד בין בתפלה יותר מבימות החול כגון ג' ברכות הראשונות של תפלה ששוין בשבת כמו בחול יתקדש בשבת יותר מבחול והכל תלוי בקדושת המחשבה (פנים יפות לבעל הפלא"ה זצ"ל, מנח"ש כ"א).

כח) אל תשמע לדברי היצר הרוצה לאכד נפשך אחר שמצוה לענג שבת וא"כ ילך ויטייל כי הוא לו לעונג, הא למה זה דומה למצות שמחת יו"ט שפתוי היצר לשמוח בשמחת הוללות וטיוול, ובאמת אין כוונת השי"ת על שמחה זו ועל עונג זה, כי כוונתו יתי לזכות אותנו שנשמח ביו"ט במאכל ובמשתה ושמחת לב בסיפור נפלאותיו ולומר שבחיו וכן הוא מצות עונג שבת שיענג גופו במאכל ובמשתה ומעט שינה, אבל לטייל ולדבר דברים בטלים אי"ז עונג של מצוה רק של הוללות (בעל ח"א בספרו זכרו תורת משה סי' י').

כט) אסור לקרוא בשבת עתונים (שאילת יעב"ץ שע"ת סי' ש"ז, תפא"י בכלכלת שבת, יסוד יוסף).

ל) מה שצריך לדבר מותר לדבר אף בלשון חול אבל מה שאינו צריך לא יועיל מה שידבר בלשון הקודש (זת"מ סי' מ"ח) והאריז"ל היי נזהר שלא לדבר בשב"ק רק בלשה"ק וכשהיי אומר דרוש וד"ת היי מפרשה לעתים בלשון האם כדי שיבינו, וכן היי נזהר שלא לדבר דברי חול בשבת ואפילו בלשה"ק (נגיד ומצוה מובא בכאה"ט סי' ש"ז סק"א).

לא) ברמב"ן פי אמור דאם אינו שוכת ומתנהג כחול עובר אמו"ע דאורייתא של "שבתון" (מובא בשו"ת הת"ס ח"ו צ"ז).

(לב) אסור לנסוע במסילת הברזל בשבת אפילו מתנהג ע"י עכו"ם וגם בלעדו ה"י נוסע, ואפילו קנה שם שביתה (שו"ת חת"ס ח"ו צ"ז, שו"ת מהר"י אסאד או"ח סי' נ"ח, שו"מ מהר"ה ח"א סי' ג', תפא"י כלכלת שבת או"י סי').

(לג) אסור לשמוע מראדיו"א דברי מסחר דדוקא הרהור דממילא מותר ולא משמיעת קול (שלח"מ סי' ו' ס"ק ע"ב).

(לד) יש להתיר לקטנים מיני שחוק אם אינו להרויח אלא לתענוג בעלמא, אבל לגדולים יש לאסור דלא ניתנה שבת אלא לעונג ולד"ת (מו"ק סי' של"ח, וכע"ז ביש"ש ביצה פ"ק סי' ל"ד).

(לה) אסור למדוד בשבת שום דבר אם הכוונה לצורך, אא"כ לצורך מצוה (או"ח ש"ו סעי' ז') ובנפל איסור לתוך היתר מותר למדוד אם יש ששים (עיקרי הד"ט סי' י"ד או"י כ"א) ויש מחמירין שישער דוקא באומד הדעת ובמראה עיניו ישפוט ולא ימדוד (פמ"ג שכ"ג י"ד, שו"ת בית יהודה סי' כ"ט), ויש מקילין אפילו מדידה להתלמד להוראה (מו"ב ש"ו ס"ק ל"ה בשם פמ"ג כאן).

(לו) אסור לפתוח דלת או חלון נגד נר דלוק כשהוא קרוב להם שמא יכבה ע"ז, אבל מותר לסגור דלת וחלון (רע"ז סעי' ב').

(לז) יכולים לבקר החולה בשבת, ולא יאמר לו כדרך שאומר בחול אלא אומר לו "שבת היא מלועוק ורפואה קרובה לבא ורחמיו מרובים ושבתו בשלום" (סי' רפ"ז), והמנהג עכשיו לומר בביקו"ח עד, קרובה לבא, ולא יותר (שכנה"ג או"י ב').

(לח) בשבת אל ידבר מאוהביו שמתו או שהן בצער כדי שלא יצטער (ס"ח סי' ק"י) וק"ו שלא יודיע לאדם שאיזה קרוב או אהובו הוא בצער או חולה או שמת, כדי שלא יצטער והוא ברור (כה"ח סי' חפ"ר או"י ה').

(לט) כתבו חכמי מוסר דעיקר ביקו"ח לעניים לראות אם צריכים איזה דבר, ומי שיש סיפק בידו לא יפה עושה לבקר בשבת, ואם בעל נפש הוא ילך בחול לבקר עניים החולים ויראה דרכם ועניים וירחם עליהם כפי אשר תשיג ידו, והיא מצות ביקור חולים כתקנתה וכו', ומה טוב מנהג עיה"ק ירושלים כי אם בקורת תהי' לכבוד חתן או אבי הבן הוא כמו רגע כניסה ויציאה דוקא

השבת בישראל כהלכתה

נא

(מחב"ר סי' רפ"ז או' ה', מובא בשע"ת בקיצור) וני מי שבימות החול טרוד במילי דשמיא או דעלמא ובשבת שיש לו פנאי הולך לחולה אוהבו שיודע בו שיש לו נחת מזה שהוא בא אליו לבקרו מצוה קעביד ואי"ל למנוע מללכת בשבוי"ט, ומי שהוא רך הלבב ומיצר על יסורי החולה אין לו לילך בשבת לבקר דלעונג ניתן ולא לצער (שע"ת שם).

(מ) הרגיל בשנית צהרים אל יבטלנו כי עונג הוא לו (טור ורמ"א סי' ר"צ סעי' א').

(מא) לא יאמר נילך ונישן כדי שנוכל לעשות מלאכתנו כמוצ"ש שמראה בזה שנח וישן בשביל ימות החול (ס"ח סי' רס"ו, באה"ט סי' ר"ד, ס"ק א').

(מב) אין לרוץ בשבת אלא לדבר מצוה (סי' ש"א סעי' א').

(מג) ואסור לפסוע יותר מאמה בפסיעה אחת אם אפשר לו בפחות (שם ברמ"א), וה"ה לדלג (רמב"ם פכ"ד ה"ד).

(מד) אסור לעיין בנכסיו לראות מה צריך למחר, או לילך לפתח המדינה כדי שימהר לצאת בלילה למרחץ (ש"ו סעי' א').

(מה) אסור לאדם להלוך בתוך שדותיו וגינותיו לראות מה הן צריכין ואיך הן פירותיהן וכן שאר נכסיו שהרי זה עוסק בחפציו בשבת ואעפ"י שאינו ניכר כלל אסור (ח"א כלל סי' או' א').

(מו) אסור ליתן או ליקח שכר שבת רק בהבלעה (עי' סי' רמ"ג, רמ"ו, ש"ו) אבל בנותן דרך מתנה ולא בתורת שכר שרי (מש"ס ש"ו או' ד').

(מז) ויש מקילין במקום מצוה (ש"ו סעי' ה') ומ"מ אינו רואה סי' ברכה (מ"א סק"ח, וע"ע סי' תקפ"ה סעי' ה').

(מח) אסור ליתן דבר במתנה לחבירו ביו"ט ושבת אלא לצורך מצוה, או לצורך שבת (מ"א ס"ק ט"ו או"ר י"ט, תו"ש כ'), ומה שנוהגין ליתן כלים לחתן הדורש דחשבי ל"י צורך מצוה להגדיל כבוד התורה ולשמח חתן וכלה דלפעמים הם עניים (או"ר או' י"ט).

השבת בישראל כהלכתה

מט) ואחד שנתנו לו מתנה היותר טוב לכוין שלא לקנותם עד מוצ"ש ואז מותר לכו"ע (שו"ת מהרי"א או"ח סי' פ"ג).

נ) לא הותר אמירה לעכו"ם ולא שבות אחר בשביל עסקי רבים לבד הפיקוח והתעסקות בדברים בלא מלאכה דאסור בצרכי יחיד משום ודבר דבר זה הותר לדבר מצוה או לצורך רבים וזה מוכרח בגמ', עכ"ל (מ"מ פכ"ד).

נא) יש להחמיר שלא לקרות צייטונגען שיש בהם ידיעת משא ומתן (שאילת יעב"ץ סי' קס"ב, ברכ"י ש"ז או י"א, שע"ת שם, נז"י בשם שלחן ע"ש, כלכלת שבת, יסוד יוסף, שכולם אוסרים, וכ"כ במ"ב ש"ז ס"ק ס"ג).

נב) מה שנהגו העולם להתנדב בפני ס"ת פתוח בשמחת נשואין ואבי הבן וקריוון ומיודעיו אין פורעין אם איישר חילי אבמליני מחמת האריכות לצאת מביה"כ פירחא דציבורא על מגן וחטאת הוא להם ג"כ להתנדב בבח"כ ובפני הס"ת ולא לפרוע (משא חיים חלק המנהגים מעי' סי' אוי קס"ז).

נג) למדוד מדידה של מצוה, או כשמתעסק בעלמא מותר (ש"ז סעי' זי הגר"ז י"ט).

נד) מותר ללחוש לחש עיה"ר בשבת (כלבו בשם הר"מ, יפל"ל אוי' בי, שו"ת לב חיים ח"ג סי' פ"ח, או"ח אוי' י"א).

נה) הרהור בעסקיו מותר, ומ"מ משום עונג שבת מצוה שלא יחשוב בהם כלל, ויהא בעיניו כאילו כל מלאכתו עשויי (ש"ז סעי' ח'), אבל הרהור מתוך הכתב אסור (שאילת יעב"ץ קס"ב, ברכ"י י"ג, שע"ת ש"ז).

נו) וכן הרהור הגורם טרדת הלב או נדנוד דאגה אסור (רכיני יונה באגרת התשובה, ב"י ומ"ז סי' ש"ו).

נז) אם המחשבה עונג לו כגון שיחשוב בהוצאת חופת בנו או בתו אפי' ר"י מודה מפני ששמחה היא לו אם כביר מצאה ידו כי בירך די חילו וגם חפצי שמים הם (יפל"ל אוי' די, כה"ח ע"ב).

נח) האריז"ל הי' נזהר מאד שלא לדבר בלשון לע"ז ביום שבת לא בלילה ולא ביום זולת כשהי' אומר איזה דרוש והי' צריך לומר בלשון לעז שיבינו

השומעים, גם היו נזהר שלא לדבר שיחה בטילה או דיבור של חול אפילו בלשון הקי' וכן היו נזהג בכל יו"ט כמו בשבת (שעה"כ דף ע"ד, פע"ח ש"ע ח"י).

נט) אסור לומר דבר פלוני אעשה למחר או סחורה פלונית אקנה למחר, ואפי' בשיחת דברים בטלים אסור להרבות (סי' ש"ס סעי' א'), ודבר מצוה מותר (א"ר ש"ס א', ברכ"י א', שע"ת א').

ס) אסור לקרות בסי' בשבת להכיר מקום הצריך הגה"ה להגיה אותו למחר, אבל אם מכוין לקרות ואם ימצא טעות יגיה למחר מותר (שו"ת הרדב"ז סי' תר"ץ, ברכ"י ב', שע"ת שם).

סא) אסור לספר שבת מאוהביו שמתו או שהן בצער (ס"ח סי' ק"י, מ"א א"ר א').

סב) בני אדם שסיפור שמועות ודברי חידושים עונג להם מותר לספרם בשבת כמו בחול (רמ"א סעי' א'), ומ"מ לאו משנת חסידים הוא והנשמר מלדבר דברי חול קדוש יאמר לו, ואנשי מעשה נזהרין בזה שלא לדבר אפילו הכרחיים כ"א בלשה"ק, וקבלתי אדם המבקר לחבירו בשבת שחרית לא יאמר לו כדרך שאומר בחול "צפרא טבא" רק יאמר לו "שבת טבא" לקיים זכור את יום השבת לקדשו (של"ה, א"ר או"י ג', דעת חכמה פי"א, ועיי' במחב"ר להחיד"א או"י א' שכי' דדין הרמ"א שהקיל לא קבלוהו הני חסידי השל"ה ובעל דעת חכמה ופסקו דלר"ת אסור ומפורש בזה"ק הוא מחלל שבת, וכ"ש דמזה ודאי ימשוך לדיבור אסור ובענ"פ יגדור גדר שלא יהי בסוג מחלל שבת ח"ו, ע"ש.

סג) הרוצה לשכור חבירו למלאכה מותר לומר לו "הנראה בעיניך שתוכל לעמוד עמי בערב" אע"פ שמתוך כך מבין שצריך לו לערב לשכרו, אבל לא יאמר לו "היה נכון עמי לערב" (ש"ז ס"ז).

סד) בענין אמירה לעכו"ם עיי' או"ח סי' ש"ז, ובנו"כ, ושד"ח כללים מ"ע א'. סה) מותר לומר לחבירו שמור לי פירות שבתחומך ואני אשמור לך פירותיך שבתחומי (ש"ז ס"י).

סו) האי דמקילין אמירה לעכו"ם בדבר שאין איסורו אלא מדרבנן לצורך

מצוה, ה"ד לצורך מצוה של יום השבת ולא למחר (שו"ת נו"ב ח"ב או"ח סי' מ"ד) ויש מקילין (רו"ח או' ה' בשם גזע ישי, מובא בכה"ח ש"ז מ"ד).

סז) אסור לחשוב חשבונות אפי' אם עברו כבר כגון כך וכך הוצאתי על דבר פלוני ודוקא כששכר הפועלים עדיין אצלו אבל אם פרעם כבר מותר (ש"ז סעי' ו'), ובהרהור בכ"ע מותר (ליקוטי פר"ח, כה"ח או' נ"ז).

סח) השואל בשבת דבר מחבירו לא יאמר לו הלוני דמשמע לזמן מרובה ואיכא למיחש שמא יכתוב אלא יאמר לו השאלני, ובלשון לע"ז שאין חילוק בין הלוני להשאלני צריך שיאמר תן לי (ש"ז ע"י י"א), ומותר לסיים ולומר "ואחזיר ואתן לך" דעיקר הטעם שמא יכתוב ולא חשו בזה אלא בלשון הלוני שהוא לזמן מרובה (מ"ז סק"ט, א"ר או' כ"ז, הגר"ם או' ח"י), וצ"ע אי מותר לומר תן לי לזמן מרובה (כה"ל בשם פמ"ג).

סט) כשם שאין לזין בשבת כך אין פורעין בשבת (ברמ"א שם) פי' דאסור לומר לשון הלוואה ופריעה אלא לשון שאלה וחזרה (תוס' ב"מ דף ע"ה. לכו"ש, וא"ר), ודוקא בדבר מאכל וצורך שבת אבל בלא"ה אסור בכל לשון (מ"א ס"ק מ"ו, א"ר או' כ"ח, תו"ש או' כ"ט, כה"ח או' פ"ו).

ע) בשמרי חובות וחשבונות אפילו לע"י בהם בלא קריאה אסור (ש"ז סעי' י"ב י"ג), והאיסור משום ממצוא חפצך (לבוש), או משום שמא ימחוק (רמב"ם פכ"ג) ואע"ג דבשבת הרהור מותר אפ"ה אמרי' א"א כשמהרהר ומעיין בהם שלא ישא ויתן בעניני השמרות ואסור (הג' הלבוש, לכו"ש).

עא) וכן אגרת של משא ומתן אסור לעיין בו (פמ"ג א"א י"ט).

עב) אגרת הנשלח לו אם אינו יודע מה כתוב בה מותר לעיין בו (ש"ז סעי' י"ד) דשמא כתוב בו דבר שצריך לו (מ"א י"ט) אבל כשכבר קראה או יודע מה שכתוב בה אסור לקרותה משום שמרי הדימוות (שם), ומ"מ מותר למלטלו אם אינו מקפיד לצור ע"פ צלוחיתו, והקפידא תלוי באם הוישש שלא יתלכלך ואם מקפיד לצור בו משום שכתוב בו דבר סתר מותר למלטלו דמ"מ אפשר לצור בו ויניח הכלי עם האגרת שעל פיה במקום מוצנע (מ"א ומחה"ש סק"כ), ואם ה"י באגרת פסקים ודינים ופי' התורה מותר לקרות בה לכו"ע (ד"מ או' ז', עו"ש או' מ"ז), וכן אם נכתבה בלשה"ק לכ"ע שרי (מ"ב ס"ג).

השבת בישראל כהלכתה

נה

(עג) ואם האגרת הובא מחוץ לתחום מותר ליגע בו ולמלטלו (מ"א סק"ב, גר"א, מ"ב, וש"א), ובענין העיון בו יש מבוכה וע"כ נכון להחמיר מי שהובא בשבילו אם לא לצורך גדול דאז יש לסמוך על המקילין (כה"ל ד"ה טוב לזוהר).

(עד) עכו"ם שמביא איגרת בשבת אין מקבלין אותו מידו אלא אומרים לו שיניח ע"ג קרקע או שלחן כי חוששין שמא טרם שיעמוד לפוש ישול ישראל האגרת מידו טרם שיעמוד לפוש ונמצא הישראל עושה גמר ההוצאה מרשות לרשות, שעכו"ם עשה עקירה וישראל הנחה (מ"ב ס"ק נ"ז).

(עה) אם הביא העכו"ם אגרת חתומה יאמר לו הישראל, איני יכול לקרותה כ"ז שאינו פתוח וממילא יבין הא"י ויפתחהו, ולא יאמר לעכו"ם כהדיא לפתחה אם לא לצורך גדול (מ"ב שם), ויש מקילין דלכתחילה יאמר להעכו"ם ברמזיה ואם לא הבין יאמר לו להדיא (כה"ח ק"ד).

(עו) כל דבר שאסור לומר לעכו"ם לעשותו בשבת אסור לרמוז לו לעשותו, אבל מותר לרמוז לו לעשות מלאכה אחר שבת (רמ"א סעי' כ"ב), וה"ה שאסור לומר לעכו"ם בשבת איזה דבר שיבין מתוך כך שיעשה מלאכה וע"כ אסור לומר לא"י שיקנה חוטמו כדי שיבין שיסיר הפחם שבראש הנר (מ"ב בשם מ"א, א"ר, מאמ"ר, וה"א).

(עז) אבל מותר לומר ברמז שלא בלשון פקידה כגון שאומר, הנר אינו מאיר יפה, או אינו יכול לקרות לאור הנר הזה שיש בו פחם ושומע הא"י ומתקנו, ואין לאסור מטעם הנאה ממלאכת העכו"ם בשבת דאסור אפי' נעשה בהיתר כ"ז שנעשה בשביל ישראל, דא"י הנאה כ"כ דגם מקודם הי' יכול בשעת הדחק לקרות לאורו (מ"ב ס"ק ע"ו בשם פמ"ג).

(עה) כותל או וילון שיש בו צורות חיות משונות, או דיוקנאות של מעשים כגון מלחמת דוד וגלית, וכותבין זו צורת פלוני וזה דיוקן פלוני אסור לקרות בו בשבת, גזירה משום שמרי הדיוטות (ש"ז סעי' ט"ו), ואפי' יצחק ועקידתו אסור (ע"ש אוי ח"י, א"ר שם), ובחול מותר כיון דדבר מועט הוא (מ"א ר"א, א"ר ל"ח, תו"ש ל"ח).

(עט) מליצות ומשלים של שיחת חולין ודברי חשק כגון סי' עמנואל, וכן ספרי מלחמות אסור לקרות בשבת ואף בחול אסור משום מושב לצים, ועובר משום אל תפנו אל האלילים, לא תפנו קל מדעתכם, ובדברי חשק איכא תו משום מגרה יצה"ר,

השבת בישראל כהלכתה

ומי שחיברן, ומי שהעתיקן, ואצ"ל המדפיסן מחטיאים את הרבים (לשון המחבר סי' ש"ז סעי' ט"ז), וראיה בעלמא בצורות שרי (מ"א ס"ק כ"ג, תו"ש מ.) וה"ה דההולך לפרטיאות וקרקסאות (והם מיני שחוק) ושאר מיני תכולות, וגם בפורים לא שרי רק השחוק שעושין זכר לאחשוורוש (מ"א כ"ב, א"ר ל"ח, תו"ש ט"ל, א"א כ"ב, מ"ב ק"ט, כה"ח קט"ו, ובמ"ב שם האריך להתלונן ע"מ שנעשה אצל הרבה כהיתר לילך לבית פרטיאות יע"ש).

פ) וע"כ צריכין לזיחר שלא לעסוק או לילך לראות עניני שחוק שקורין פארשטעלונג, וכ"ש מיני קאנצערטן (בשר"ת פאר ישע סי' ח"י האריך בכמה טעמים לאסור מיני פארשטעלונגען הנקרא כהיום פלעי וכי שם דהמעין היטב בשו"ע סי' ש"ז סעי' ט"ז, מ"ז, ובאחרונים שם, וכן בס"י תק"ם ואחרונים יראה כי הרבה איסורים עוברין בזה אל תפנו וגו', מושב לצים, ביטול תורה, איסור שחוק מטעם החורבן, וכתיב "אל תשמח ישראל אל גיל כעמים", שמיעת מיני זמר, ועוד, ובכלל זה ג"כ המבטלין זמן לשמוע תקליט (טע"פ) שקלטו מיני שחוק הנ"ל ועוד גרועים מהם, וסיים דהמכשילין הרבים ישימו נגד עיניהם דחז"ל המחטיא הרבים אין מספיקין בידו לעשות תשובה, ומ"ש הבת"ל שם דאם התרו חז"ל להתלוצץ שמוזנותיו מתמעטין ויסורין באין עליו ונופל לגיהנם, כ"ש מי שהביא כמה מאות אנשים לכלל זה, ע"ש).

פב) מוכרי ספרים הממציאים לקונים ספרים הנ"ל שאסור לקרותן הם ג"כ בכלל מחטיאי הרבים (מ"ב ס"א וע"ע שו"ת מחנה חיים סי' א').

פג) כל שאסור לקרותו אסור אף במלטולו (מ"ז, מ"ב ס"ב).

פד) סי' יוסיפין, יוחסין, דברי הימים של ר"י כהן, אע"ג שהם ספרי מלחמות מ"מ שרי שמהם ילמדו דברי מוסר ויראה, ואפילו כתובין בלע"ז שרי (מ"ב נ"ח) וכל סיפורים הבדויים הנפוצים, ואפילו האמיתיים אך אינם מסוג שיוצא מהם איזה ענין מוסר ויר"ש אין היתר לקרות כהם (שו"ת פאר ישע שם).

פה) והא דאסור לקרות בשיחת חולין וסיפורי מלחמות דוקא בכתובים בלע"ז, אבל בלש"ק שרי (רמ"א סעי' ט"ז), דהלשון יש בו קדושה ולומד ממנו ד"ת, ולפ"ז גם אגרת שלום הכתובה בלש"ק שרי דיש ללמוד מתוכו הלשון, וגם כתוב בו כמה פסוקים של תורה (מ"א ס"ד), אבל הרבה פוסקים אוסרין גם בלש"ק (אגודה, ט"ז,

השבת בישראל כהלכתה

נז

ב"ח, של"ה, מעיו"ט, ב"ש, מו"ק, גר"א, וכ"נ דעת המ"ב ס"ד למעשה) ולפי"ז גם אגרת בלשה"ק אסור (מ"ב שם).

פו) מותר ללמוד בשבת אף דברים שאינו רגיל בהם ואין אומרים שצער הוא לו (ד"מ אוי ט"ו).

פז) אסור לפתוח דלת או חלון נגד נר דולק הקרוב להם שמא יכבה ע"ז, (רע"ז ס"א), ואפי' אין הרוח מנשב עכשיו (מ"א תקי"ד סק"ט). ולנעול כנגדו מותר (רע"ז ס"א ברמ"א). ואם אין הרוח מנשב עכשיו והוא שעהד"ח יש להקל לפתוח לאט לאט שלא יגרום הדלת עצמו נשיבת רוח (מ"ב סק"ג).

פח) מותר ליתן חתיכות לימו"ן בתוך ט"ו בכלי שני, דדינו כתבלין (חז"א נ"ב — י"ט).

פט) מים או פרי וכיוצא שלא נתבשלו עדיין אסור ליתן סמוך לכירה שתתחמם, אפילו רק קצת, אם באותו מקום יש אפשרות שתתחמם עד שהים"ב דחיישינן שמא ישכח (שי"ח י"ד) ולצורך גדול שרי (ח"א כלל כי יג, שו"ת צ"צ סי' ל"ז).

צ) יש אוסרין לתת בשבת מכלי ראשון לתוך צלוחית שומר חמימות [טרמו"ס פלא"ש] (שו"ת לבושי"מ ח"ג סי' נ"ה), והרבה פוסקים מתירין (שו"ת קרן לדוד סי' ע"ז, זקן אהרן ח"ב סי' י"ד, ובדחה"ש אוי תר"א בשם האדמו"ר ממונקאטש בעל מנחת אלעזר).

צא) מותר לשבור קרח כדי ליטול מים מתחתיו (ש"כ ס"ו) ויש אוסרין בנהר ובאר דיש בו חשש בנין וסתירה (מ"א שם) והרבה אחרונים חולקין ע"ז (א"ר תו"ש, ומאמ"ר) ולצורך שבת יש להקל, (מ"ב סל"ו). ויש אוסרים לטלטל השברים כמו שאסורים שברי חביות בטלטול אע"ג דמותר לשבר (שו"ת חת"ס או"ח פ"ט). וי"א דוקא לא הוכן כמו בנהר ובאר אסור בטלטול אבל קרח שהוכן לזה מותר (דע"ת ש"כ ס"ו).

צב) איסור ברירה יש ליזהר אפילו במידי דלאו בר אכילה כגון בכלים, מלבושים, ספרים וכל כיוצא, דמה שרוצה להשתמש בו עתה הוי כמו אוכל והשאר כמו פסולת (ט"ו שי"ש סק"ב, קש"ע סי' פי סעי' ט"ז ובהגי מסגה"ש שם, וכ"מ במנ"ח מלאכת בורר).

צג) לקלוק תפוחים או שאר פירות אין היתר רק מה שצריך לאכול מיד (שכ"א ברמ"א סוף הסימן).

צד) אסור לחתוך בצלים ושאר ירקות רק סמוך לסעודה ולא דק דק מאד (שכ"א סעי' י"ב).

צה) דבר שהמלח פועל בו לרככו או להפיג חריפותו אסור למלחו דהוי כמו מעבד, ולכן אסור למלוח גורקין חיין, וכן צנון או בצלים אסור למלוח אפי' מה שצריך לאותה סעודה, אלא מטביל במלח חתיכה ואוכל, אבל ביצים ובשר מבושל וכיוצא בו שאין המלח מועיל להן אלא שיתן בהם טעם מלח מותר למלחם לאכלם באותה סעודה, אבל בשביל להניחם לסעודה אחרת אסור (שכ"א סעי' ג' ה', קש"ע סי' פי סעי' כ"ב).

צו) אין למלוח ביחד הרבה פול"ין וקטניות מבושלות כי המליחה מועלת בהן לרככן ואפילו כדי לאכלן לאלתר אסור (קש"ע פי סעי' כ"ג). אבל בנותן לתוכן מיד שמן וחומץ מחלישין כח המלח (שם כ"ד).

צז) אין להדיח כלים בשבת אלא אותן שצרכין לשבת (שכ"ג סעי' ו' ע"ש פרטי דינים).

צח) יש לזהר מלאכול בגינה כי בקושי יכול לזהר שאל לשפוך משקים על הארץ (של"ו סעי' ג' וט"ז).

צט) ספוג שא"ל בית אחיזה אין מקנחין בו (סי' ש"כ סעי' י"ז).

ק) יש מחמירין דאסור לרוק במקום שהרוח יפזר הרוק (רמ"א סו"ס שי"ט) ויש מקילין (ברכ"י שי"ט סק"ח, חי' רעק"א שי"ט, שו"ת רעק"א סי' כ', ועיי' בה"ל).

קא) בתולה אסורה לקלוע שערותי בשבת ולא להתיר קליעתה, אבל יכולה לתקן שערותי בידי (ש"ג סעי' כו, כז).

קב) אסור לפרוק במסרק בשבת שא"א שלא יעקרו שערות (שם, וע"ש פרטי דינים).

קג) בגד שיש עליו לכלוך מקנחו בסמרטוט, אבל לא ישפוך עליו מים דהוי ככיבוס (ש"ב ט).

השבת בישראל כהלכתה

נט

קד) חבית או שאר כלי שמונח בו מים או שאר משקה אסור לפרוס עליה בגד לכסותו אם אינו מיוחד לצורך זה דחיישינן שיבא לידי סחיטה (ש"כ סעי' מ"ו).

קה) מי שנרטבו בגדיו מן הגשם או זיעה כשפושטן אסור לשטחן כדי שיתייבשון, ובגד שמקפיד על מימיו אסור אפילו למלטל לאחר שפשטו מעליו דחיישינן שמא יסחטו (סי' ש"א סעי' מ"ה).

קו) אסור לילך בשבת במקום שיכול להחליק וליפול במים שמא ישרו בגדיו ויבא לידי סחיטה (ש"א סעי' ג, וש"ע הגר"ז שם, קש"ע סי' פי סעי' ל"ד).

קז) אסורה אשה לצבוע פניה בשבת (ש"ג סכ"ה).

קח) יש לזהר כשידיו צבועות מפירות שאכל שלא יגע בבגדו ולא יקנח במפה, וכן בדם חוטמו ומכתו (שכ"ח סעי' מ"ח) ולצורך יש להקל כיון שהוא דרך ליכלוך (ע"י מ"ב קמ"ו, ונימוקי או"ח שם, ומחה"ש שם).

קט) הצובע אוכלין ומשקין ורוצה בהצביעה אסור (פמ"ג ש"כ א"א ס"ק כ"ה).

ק"ו) תינוק שהשתין על בגד אסור לשפוך עליו מים (ש"ב סעי' ט"ו), ובשעה ד"ח יש להקל ליטול עליו (ע"י א"ר דבסמ"ג סמ"ק ומרדכי מתירים בפרוש, וכן בשו"ר מנחה בהשמטה בשם מהרש"ם, ודע"ת סי' ש"ב, וא"א במשאמש סי' ש"ב).

קי"א) פירות שנתפורו בבית או בחצר במקום אחד מותר לקבצם, אבל בנתפורו אחת הנה ואחת הנה דאיכא טירחא לקבצם אסור לקבצם תוך הסל אלא מלקט ואוכל (של"ה סעי' ה') ויש אופנים להקל ע"י בה"ל סוסי' של"ה, ואו"ח החדש.

ק"ו"ה) אם נתפור לאחד מלח או ביצים וכיוצא (מנח"פ בשם א"ז בשם הרא"ם, ובשם המאירי, וסיים במנח"פ דיש להחמיר כמותן).

קי"ב) מה שאסרו חז"ל משום עובדין דחול לא ניתן ביד כל אחד לחדש מדעתו איסורים ולכנותו "עובדין דחול" אלא הכוונה לאחד מגי' דברים (א) דבר שאסרו חז"ל משום דדומה לאחד מל"ט מלאכות (ב) שמא ע"י כך יבא לעשות מלאכה (ג) משום טירחא ויתירא (תפא"י בכלכלת שבת בשם אגרת הרמב"ם).

קי"ג) פירות הנמצאין תחת האילן אסורים אפילו במלטול שמא נפלו היום (שכ"ב סעי' ג') ואפי' יודע שנשרו מע"ש לא שרי רק ללקט אחד אחד ולאכלו אבל לאסוף

כמה יחד אסור, וקרוב לומר בזה חיוב הטאת (מ"ב סק"ו, וסי' ש"מ סעי' פי' ובה"ל שם).
 (קיד) הנותנים התיכות לימוץ לתוך הפי"י כדי שיריחו אין היתירו ברור כ"כ
 (מנח"ש סי' פי' אוי' מ"ה ע"ש). ואם כוונתו להמעם ולא לריח שרי, (קו"א לשו"ע הגר"ז
 סי' תקו"א סק"א).

קטו) וכן בכל דבר שנותנים לאוכל או משקה שיריחו צ"ע בשבת ויו"ט (עי'
 היטב ט"ז ומ"א סוס"י תקו"א, שע"ת שם, פמ"ג ש"כ ס"ק כ"ה ש"ע הגכר"ז תקו"א
 ובקו"א, דע"ת, ואו"ח החדש שם).

קטז) גשם ושלג שירדו בשבת מותר לשתותם ולרחוץ בהם ולא הוי מוקצה
 ונולד אע"פ שלא היו עבים מבערב, (תשובת הגאונים סי' רמ"ב, וכל"א ח"א ערך מטר,
 נז"י סי' ל"ח בח"ג, מובא במנח"ש, וכי בתולדות שמואל דמדברי הגאונים הללו אידחי
 מה שנתספק בפמ"ג דיני מוקצה אוי' כ"ט לאסור, וכן סתם במ"ב סי' של"ח סק"ל
 להתירא).

קיז) לעשות קשר אחד ועליו עניבה כמו שעושים בשבת בכל דבר שרוצין לקשר
 זה לזה לא שרי (בסי' שי"ז סעי' ה') אלא בדבר שדרכו להתירו בו ביום ואם לאו אסור
 אפ"י דעתו להתירו בו ביום (כלכלת שבת דין מתיר אוי' כ"ב, קש"ע סי' פי' סעי' מ"ה
 וכ"ג במ"ב אוי' כ"ט), ויש מקילין (במסגה"ש מקיל בקשר שאין דרך לעשות רק לזמן
 ולא לעולם אם דעתו בפירוש להתירו ביומו, ועיי' שו"ת מהרש"ג ח"א סי' ס', ערוה"ש
 שי"ז סי' שמקילין יותר) ובענין ס"ת שבת במנחה כבר האריכו הפוסקים (עיי' מנח"ש
 סי' פי' קנ"ה, תולדות שמואל דיני קושר, ושו"ת זכרון יהודה, ונימוקי או"ח סי' שי"ז,
 ובערוה"ש ומהרש"ג שם).

קיח) וכל שנקשר ע"מ להתירו בתוך כ"ד שעות מעכשיו ביומו מיקרי (פמ"ג א"א
 שי"ז ב', מובא להלכה במ"ב, ומנח"ש ושי"א שם).

קיט) במקום צער מותר להתיר אפ"י שני קשרים זה ע"ג זה אם הדרך להתירו
 ביומו (רמ"א שי"ז סוף ס"א, מ"א ס"ק י"א, הגר"ז ס"ו סעי' ב') ויש מחמירין אם הקשר
 מהודק מאד (כלכלת שבת שם), ול"ד להתיר ה"ה לנתקן שרי בדא"א להתיר אבל לא
 בפני ע"ה אלא בצינעה (שם).

קכ) אפ"י בי קשרים אם רואין שאינו מהודק כלל שרי להתיר (לבושי שרד שי"ז
 על המ"א סק"ד).

השבת בישראל כהלכתה

קכא) אם בשעת הקשירה לא עשה הקשר מהודק ונתהדק אח"כ מאליו מותר לנתקו כיון שבתחלת הקשירה הי' מעשה הדיוט (נז"י בשם שלחן ע"ש, מנח"ש קנ"ד, וז"ל בחזו"א נ"ב י"ז), וכן דבר שדרך לעשותו תמיד עניבה ע"ג קשר ובלא כוונה נקשר שני קשרים מותר להתירו ואם אינו יכול להתירו מותר להתכו ולנתקו ובתנאי שלא בפני עם הארץ (יש"ש ביצה פ"ד, וב"ח, ח"א כלל כ"ו או"י בי מנח"ש שם).

קכב) אסור ליתן במנעל חדש רצועות בשבת דמתקן מנא, וה"ה בסרבל או מכנסים חדשים אסור להכניס רצועות או משיחה דמבטל ל"י התם, אבל אכנט לתוך המכנסים שרי דלא מבטל ל"י התם ועשוי להכניס ולהוציא תדיר (מ"א שי"ז סק"ח, קשי"ע פי מ"ח, ש"ע הגר"ז הי, מ"ב מ"ז) וה"ה במנעל ישן אם הנקב צר שיש טורח להכניסו, או אם הדרך לעשות קשר בראש הרצועה שלא תשמט אע"ג דעכשיו אינו עושה קשר אסור (מ"א, ט"ז, הגר"ז, ומ"ב שם).

קכג) עליון של ספרים שנתדבקו אהדדי שלא בכוונה ע"י שעוה או מחמת הצבע שצבעו הכורך או שאר דבר כיון דנעשה במילא שרי לפתחן דל"ד לתופר ואי"ב קורע (סי' ש"מ בסופו במ"א, ומ"ב מ"ה, קשי"ע או"י נ', וש"א) ואם נדבקו במקום האותיות אסור לפרקן (מש"ז ס"ו סק"ב, מ"ב שם, מנח"ש סי' פי קס"ג).

קכד) אבל אותן העלים שלא נחתכו עדיין יש בהן חיוב הטאת ואפי" ע"י עכו"ם אסור (פמ"ג, מ"ב, וע"י בה"ל).

קכה) יש ליזהר כשרוצה לסתום תיבה או כלי שיש שם זכוכים שיפריחם תחלה משם דאל"כ נצודים שם, (רמ"א שט"ז ג, וכ"כ הב"ח, ט"ז, ומ"א, הגר"ז, מ"ב וש"א), ודי להפריח הזכוכים שרואה בעיניו וא"צ לחפש ולבדוק אם נשאר שם עוד (ט"ז, קשי"ע נג, מ"ב שם).

קכו) אסור להוציא דם, וע"כ אסור למצוץ דם שבין השיניים, או לדחוק המכה להוציא דם (מ"א סוס"ק ל"ג).

קכז) מי שנשתכח קוצים בכגדיו מפרישן בנחת שלא יקרע, ואם נקרע נקרע, ופוצעין אגוזים במטלית ואינו חושש שמא יקרע (מ"ב סוס"י ש"מ).

קכח) צפורן שפרשה רובו ומצערות אותו מותר להסירו ביד (שכ"ח סעי' ל"א).

קכט) להשען באילן אם האדם בריא מותר דאינו סומך עליו אלא מעט ולא מיקרי משתמש במחובר, אבל תש כח סומך בכל כחו עליו מקרי משתמש במחובר ואסור, וה"מ כשאינו מנידו, אבל כשמנידו אפי' בכריא אסור דזה גופא שימוש הוא (מ"א, מחה"ש, פמ"ג, ומ"ב סוס"י של"ו).

קל) הדם או שאר מין עשב שאינו ראוי לאכילה מותר להריח בו במחובר, אבל אתרוג ושאר פרי הראוי לאכילה אסור להריח בו כ"ז שהוא מחובר (של"ו ס"ו).

קלא) עשבים שגדלו על כלי מלחות הכלי חשובים מחובר והתולשו חייב (של"ו ס"ה).

קלב) מותר ליליד ע"ג עשבים בין לחים בין יבשים ואע"ג שנתלש ע"י הליכה, כיון שאינו מתכוין לכך (של"ו סע"י ג') ואם העשבים גדולים יזהר שלא לרוץ או לילך במהרה דהו"ל פס"ד לתלוש (מ"ב ס"ק כ"ה).

קלג) עלה באילן בשבת בשוגג מותר לירד, במזיד אסור לירד עד מו"ש (של"ו ס"א) אבל חפץ אפי' הניחו מבעוד יום אסור ליטלו משם בשבת (שם ברמ"א).

קלד) יש לזהר שלא לטבול אצבע במשקין ולכתוב בו על השלחן או על נייר וקלף (ש"מ סע"י די ומ"ב ס"ק י"ט) ואפי' על דבר שאינו מתקיים כגון עלה ירקת וכיו"ב אסור (כנה"ג, א"ר, מ"ב שם).

ואם מטביל אצבעו במים וכותב צ"ע (ע"י שעה"צ או"י כ"ח דבתפא"י אוסר, וכי עליו דמנין לו זה שברש"י ר"ן והרע"ב כולם דקדקו וכתבו מי תותים שמשחירין ש"מ דמ"א לגמרי לא חשיב כתב, ע"ש).

קלה) אסור לשרט באצבעו כמין אותיות באפר נגוב וכן בחול (ש"מ סע"י ד') וכן אסור לרשום כמין אותיות על החלון וזכוכית בימי הקור שהם לחים מן הקור (פמ"ג ש"מ, קש"ע סי' פי או"י ס"ב, מ"ב כ), וכ"ש על הקרח והשלג שעל חלון וזכוכית בימי חורף (מנח"ש פי' קצ"ו).

קלז) ואם רשם אותיות בדברים הקרושים כגון דם וחלב שנקרש חייב (מ"ב שם).

קלח) בזה"ז שאין משתמשין בקלף רק בנייר אסור לרשום אפילו בצפורן על

השבת בישראל כהלכתה

סג

ספר אפילו קו פשוט לזכרון וכ"ש אות ממש דגם על הקלף אסור, (ש"מ ס"ה, ומ"ב דיכה) וכן בכלי לעולם אסור (שם).

קלח) מותר לרשום באויר כמין אותיות, ואפילו כוונת לרמוז לחבירו איזה דבר ש"מ סע"י ד"י) וה"ה להוליך אצבעו ע"ג דף נגוב כעין צורת אותיות ג"כ שרי כיון דאין ישומו ניכר כלל (מ"ז שם).

קלט) אסור לחבר אותיות של כסף לפרוכת שהוא כעין כותב, ולהסיר הוא כעין וחק (מ"א ס"י ש"מ, שע"ש, מ"ב ס"ק כ"ב).

קמ) נמף שעוה על אות אסור להסירו בשבת דע"י מחיקתו מינכר האות והו"ל מוחק ע"מ לכתוב (ב"ח, ע"ש, מ"ז, מ"א, א"ר, קש"ע פי ס"ב מ"ב י').

קמא) עוגה שכתב עליה כמין אותיות שנדבקו עליה מדבר אחר י"א דאסור שברה אע"ג שכונתו לאכילה דהוי מוחק (רמ"א ש"מ סע"י ג') והרבה פוסקים מקילין בשע"ת סק"א בשם דג"מ שהתיר והמסיים דהמחמיר יחמיר רק לעצמו ולא לאחרים — ובעיקרי דינים ס"י י"ד אוי פי בשם עוד גדולים שמקילין) ויש לסמוך על המקילין שאינו שובר ביד רק בפיו דרך אכילה (מ"ב ס"ק י"ז) וכן לשבר ביד שמאל (א"ר) וכן יותר ליתנו לתינוק (מ"ב י"ד).

קמב) וכן כשהכתיבה מעוגה עצמה בדפוס או בידים שרי (מ"ב שם).

קמג) י"א דציורים דינו כאותיות (מ"ב מ"ז).

קמד) ספר שכתוב בחודי הדפין אותיות או תיבות יש אוסרין לפתחו ולנעלו בשבת דהו"ל ככותב ומוחק, אבל בשו"ת הרמ"א וכן הרבה אחרונים דעתם להקל, וכן למנהג (מ"ב ס"י ש"מ ס"ק י"ז דכ"כ האחרונים שכן המנהג) ונכון להחמיר כשיש לו ספר אחר (כ"מ בח"א וכ"כ בתפא"י) ולכתחילה טוב יותר לצאת ידי הכל שלא לעשות אותיות על חודי הדפין (שעה"צ אוי כ"ה והוא פשוט, כדי לצאת לכו"ע).

קמה) קמן שעבר עבירות בקטנותו (כמו חילול שבת וכיוצא) אע"פ שא"צ תשובה כשיגדל מ"מ טוב לו לקבל על עצמו איזה דבר לתשובה ולכפרה אע"פ שעבר קודמו שנעשה בר עונשין (רמ"א סוס"י שמ"ג).

קמו) ברזל או שאר כלי שמויחד להשמיע קול, אע"פ שאינו קול שיר אסור להכות בו כגון טבעת הקבוע בדלת להכות, שיפתחו (רמ"א של"ח סעי' א').

קמו) חביות של יין שהובאו על עגלה אסור להורידן בשבת אם לא לכבוד אורחים או לצורך מצוה (של"ג סעי' ג') ואפילו הובאו ע"ש והי' בדעתו או לשתות ממנו בשבת אפ"ה אסור להורידן משום עובדא דחול או טירחא יתירא, אלא ימשוך ממנו כשעומד על העגלה (מ"ב י' בשם האחרונים).

קמה) פרעוש, היינו כינה שחורה הקופצת אסור לצדו, אא"כ הוא על בשרו ועוקצו (שט"ז סעי' ט) והיינו דמשום צערא דעקיצה לא גזרו רבנן ומותר לצדו ולהשליכו (מ"א, גר"א, ועוד) ויש מקילין עוד כשהוא על חלוקו בפנים ליטלו בידו ולהשליכו פן יבא לידי עקיצה ואם אפשר להפילו לארץ בלי נטילה ביד ודאי נכון להחמיר בזה (הגר"ז סעיף ח"י, ומ"ב ס"ק ל"ז ע"ש).

קמט) חצר שנתקלקלה במימי גשמים יכול לזרות בה תבן ולא חשיב כמוסיף על הבנין ובלבד שישנה שלא יזרה לא בסל ולא בקופה אלא בשולי הקופה שיהפסטה ויביא תבן על שול"י דהיינו ע"י שינוי אבל ביד אסור (שי"ג סעי' י') דלא מבטל ל"י התם דחזי למאכל בהמה או לטיט, אבל דבר דמבטל ל"י התם כמו טיט, חול, וצרורות אסור משום אשווי גומות (מ"ב ס"ק נ"ה).

קנ) ספסל ארוך שנשמט אי מרגל"י וכ"ש שתים אסור לטלטלה ולהניחה על ספסל אחרת ולישב עליה אפילו נשברה מבעוד יום אא"כ ישב עליה כך פע"א קודם שבת (ש"ח סעי' ט"ז), ודוקא בנשמט דאפשר להחזיר הרגל במקומו אבל בנשבר דא"א להחזיר שרי (מ"ב ס"ק טט), ואם נעלם אותו הרגל ג"כ אין חשש (שם), וכל האיסור מיירי בטלטול אבל ישיבה בלי טלטול. פשיטא דשרי (מ"ב סק"ע).

קנא) גם אסור להחזיר הרגל למקום שנשמט משם משום בנין (רמ"א שם) רק אם דרך הרגל לעולם להיות רפוי ומכניסו ברפיון אבל בדרכו להיות רפוי ולא רפוי אפילו מכניסו רפוי אסור, (ב"י שי"ג, מ"ב ש"ח ס"ק ע"ב).

קנב) קיץ המונח בר"ה מותר לטלטלו פחות פחות מדי אמות, ובכרמלית מותר לטלטלו להדיא מטעם דחוששין שמא יזקו בו רבים, ובמקום הזיקא דרבנן לא גזרו רבנן שבות (ש"ח סעי' י"ח) עד שימלק לצדי ר"ה במקום שאין דורסין בו רבים (מ"ב ע"ו).

השבת בישראל כהלכתה

סה

ואם היי הקויץ גדול כיון דנראה לכן ובנקל יכול לזוהר שלא יזוק אסור למלטלו להדיא, אבל במלטול מן הצד מותר (מ"ב ס"ק ע"ה).

קנא זכוכית שנשברה על השלחן או במקום שהולכין מותר למלטל השברים כדי לפנותן שלא יזקו בהן (ש"ח סעי' ו'). וחרס וכיוצא שאין החיזוק מצוי כ"כ אסור לפנותן בידיים רק ברגליו דמלטול בגופו מותר (מ"ב סק"ל).

קנד) מחט מיוחד לתפירה שמצאה מונחת במקום שיכולין לזוק בה, אפילו שבירי מחט מותר למלטלה (מ"ב ס"ק מ"ז).

קנה) מחט שלימה מותר למלטלה ליטול בה את הקויץ (ש"ח סעי' י"א). וה"ה שמותר לתחוב בה את המלבושים לחברן בעת הדחק (מ"ב ס"ק מ"ו).

קנו) סתם סולמות שבבית שעשוין למלטל מזוית לזוית לצורך איזה תשמיש מותר למלטלו כדי להוציא על ידו איזה דבר מן העלי או להעלותו, ואפי' הסולם הוא גדול ג"כ מותר כמבואר בט"ז סי' תקי"ח (מ"ב ס"ק ע"ח).

קנז) כל הראוי למאכל חיי ועוף המצויים מלטלים אותו, ואם אינו ראוי אלא למאכל חיי ועוף שאינן מצויים אם יש לו מאותו מין חיי או עוף מותר למלטל מאכל הראוי לאותו המין ואם לאו אסור (ש"ח סעי' כט).

קנח) בשר חי אפילו לא מלחהו מותר למלטלו דמשום דחוי לאכלו חי (ש"ח סעיף ל"א) ואין איסור דם אחר שהדיחוח, (מ"ב ס"ק קכ"ה עפ"י יור"ד סי' ס"ז) וי"א דוקא בבשר רך כגון יונה ובר אווזא אבל בשר בהמה לא (מ"א) ויש מקילין גם בבשר בהמה (ט"ז, א"ר, גר"א) ובשעהד"ח יש לסמוך על המקילין (מ"ב ס"ק קכ"ה).

קנט) אין עושיין גרף של רעי לכתחילה, (ש"ח סעי' ל"ז), ופירושו דאין לעשות לכתחילה דבר שיהיי בודאי אח"כ מאוס לפניו ויוציאנו, דאע"ג שהתירו להוציא דבר המאוס מ"מ לעשות לכתחילה דבר שיהיי בודאי אח"כ מאוס אסור, (מ"ב ס"ק קל"ט). ובמקום הפסד, פיי דאם ישאר הגרף במקום שהוא יגנב או יתקלקל ומונח בחדר במקום שאינו דר שם, או בחצר במקום שאין דריסת רגלו שם, מותר להכניס ממתו לשם לשכב עליה, או להכניס שלחנו לאכול דעיי"ז נחשב כאילו דירתו שם וממילא מותר להוציא הגרף, אבל ישיבה בעלמא שם לא מהני (סעי' ל"ז, ע"פ ביאורו של המ"ב ק"מ"א) והא דלא מהני ישיבה בעלמא דוקא בכח"ג שהולך עכשיו לכתחילה

לקבוע עצמו אצל הגרף, אבל באם הגרף מונח במקום דריסת הרגל מותר לפנות (פאר ישראל הי' שבת, וכ"מ בשו"ע עיי' בסמוך אוי קנ"ו).

קס) ובדין אי שרי לעשות גרף לפניו במקום הפסד, בכח"ל בשם הגר"א דאסור

קסא) כל דבר מטונף כגון רעי וקיא וצואה בין של אדם בין של תרנגולים וכיוצא בהם, אם היו בחצר שיושבים בה מותר להוציאם לאשפה או לביה"כ ואפי' בלא כל (ש"ח סעי' ל"ד) כמו החצרות העשויות לפני הבתים שהוא מקום דריסת הרגל התיר לפנותו משום כבודו, וה"ה אם מונח במבוי במקום דריסת הרגל מותר לסלקו לצדדין (מ"ב קל"א). וכן הדין בעכבר מת שנמצא דמותר להוציאו בידים (מ"ב ס"ק ק"ל).

בחצר שאינו דר שם, פיי כמו חצר שאחורי הבתים או שמונח באשפה שמחצר אסור למלטלם (מ"ב קל"ג). וגרף או עביט המונח במקום שאינו דר שם ג"כ אסור (א"ר, מ"ב קל"ד) אבל אם הוא מלא וא"א לפנות עליו מותר להוציאו ולהחזירו משום כבוד הבריות (מ"ב שם) ובאופן זה שצריך להכלי לפנות עליו מותר להחזירו בלי מיט ג"כ (עיי' שעה"צ אוי קי"ד שסתם כז).

קסב) אע"פ שמותר להוציא גרף של רעי ועביט של מ"ר אסור להחזירם אא"כ נתן לתוכן מים (ש"ח סעיף ל"ה), וצריכין המים שבתוכן להיות ראויין עכ"פ לשתיית בהמה (מ"ב ס"ק קל"ח). ולא ישתמש בהיתר של נתינת מים רק בצריך להגרף והעביט להוציא בו צואה ומ"ר אבל בא"צ לא, זולת אם מונח במקום שאינו משתמש ומתירא שלא יאבד (מ"ב שם) ואם צריך להכלי לפנות עליו ממש א"צ מים כלל (עיי' לעיל אוי קנ"ו).

קסג) מכניס אדם מבעוד יום מלא קופתו עפר ומיחד לו קרן זוית ועושה בו כל צרכיו בשבת (ש"ח סעי' ל"ח) ולא שרי ליטול רק בענין שאי"ב משום עשיית גומא דהיינו שיטול בשוה או שהחול דק, או תיחוח דתיכף כשנוטל החול נופל לתוך הגומא וסותמה (מ"ב ס"ק קמ"ג).

קסד) אסור למלטל בהמה חיי ועוף, ואעפ"י כן מותר לכפות את הסל לפני האפרוחים כדי שיעלו וירדו בו (ש"ח סעי' ל"ט), ואפי' אם יכול להגיע להפסד על ידו כגון עוף הפורח ע"ג כלים ויכול לשברם אפ"ה אסור לתפסם בידים (מ"ב ס"ק קמ"ו)

